

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Národní divadlo ve výuce výchovy k občanství na II. stupni základní školy

Vypracovala: Petra Hlaváčková
Vedoucí práce: PhDr. Salim Murad, PhD.

České Budějovice 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 27. 6. 2016

.....

Petra Hlaváčková

Poděkování

Děkuji tímto PhDr. Salimu Muradovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky, ochotu a trpělivost, kterou se mnou během vedení této práce měl. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům kvalitativního šetření, kteří byli ochotni se mnou komunikovat a ředitelům ZŠ Kaplice a ZŠ Velešín za umožnění provedení dotazníkového šetření. V neposlední řadě chci poděkovat svému příteli a rodině za podporu a trpělivost.

Abstrakt

Práce je zaměřena na výuku týkající se Národního divadla v předmětu výchova k občanství a zjištění postojů žáků II. stupně základní školy k Národnímu divadlu, jakožto symbolu české národní identity a kulturního dědictví. V první části jsou obecně popsány kurikulární dokumenty na státní i školní úrovni, přičemž následuje analýza konkrétních školních vzdělávacích dokumentů vybraných základních škol ve vztahu ke zvolenému tématu. V druhé části práce je přiblížena historie a symbolický význam Národního divadla a současná organizační struktura této instituce. Ve třetí části jsou shrnuty výsledky dotazníkového šetření na vybraných základních školách spolu s vyhodnocenými odpověďmi respondentů, se kterými byl proveden rozhovor.

Klíčová slova: Národní divadlo, národní identita, výchova k občanství, kurikulární dokumenty

Abstract

This thesis is focused on education concerning the National Theatre in the subject Education for Citizenship and also finding out the attitudes of the primary school second grade students towards the National Theatre – the symbol of the Czech national identity and cultural heritage. The first part generally describes curriculum documents at the national and academic level with additional analysis of specific academic educational documents of chosen primary schools in relation to the chosen topic. The second part zooms in on the history, the symbolic meaning and the present organizational structure of the National Theatre. The third part summarizes the results of the questionnaire which was obtained from chosen primary schools. The summary also includes evaluation of interviews with some respondents.

Key words: The National Theatre, national identity, Education for Citizenship, curriculum documents

Obsah

1	Úvod	7
2	Rámcový vzdělávací program	8
2.1	RVP ZV	9
2.1.1	Cíle základního vzdělávání a klíčové kompetence	9
2.1.2	Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a společnost	11
3	Školní vzdělávací program	14
3.1	Struktura ŠVP ZV	14
3.1.1	Identifikační údaje	14
3.1.2	Charakteristika školy	15
3.1.3	Charakteristika ŠVP	15
3.1.4	Učební plán	16
3.1.5	Učební osnovy	17
3.1.6	Hodnocení žáků a autoevaluace školy	18
4	Ukotvení tématu Národní divadlo ve výuce na II. stupni základní školy v hodinách výchovy k občanství v kurikulárních dokumentech	18
4.1	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	18
4.1.1	Vzdělávací oblast Člověk a společnost	18
4.2	Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání	19
4.2.1	ŠVP ZV Základní školy Velešín	19
4.2.2	ŠVP ZV Základní školy a základní umělecké školy, Bezdrevská 3, České Budějovice	21
4.2.3	ŠVP ZV Základní školy Kaplice, Fantova 446	22
4.2.4	Národní divadlo v ostatních předmětech	23
5	Národní divadlo- příběh budovy	27
5.1	Dobové problémy a okolnosti vzniku Národního divadla	27

5.2	Národního divadlo a jeho role v dějinách 20. Století.....	31
5.2.1	Osudy Národního divadla na konci 19. století a před vznikem Československé republiky	32
5.2.2	Národní divadlo pod diktátem Třetí říše.....	36
5.2.3	Národní divadlo v období komunismu	37
6	Národní divadlo v současnosti.....	40
6.1	Státní opera.....	40
6.2	Stavovské divadlo	41
6.3	Nová scéna	42
6.4	Hudební divadlo Karlín.....	42
6.5	Soubory Národního divadla	43
7	Vyhodnocení kvantitativního a kvalitativního šetření.....	44
7.1	Kvantitativní šetření	44
7.1.1	Tvorba a vyhodnocení dotazníků.....	44
7.2	Kvalitativní šetření	54
7.2.1	Řízené a polostrukturované rozhovory	54
8	Závěr.....	64
	Seznam použitých zdrojů a literatury	66
	Tištěné zdroje	66
	Elektronické zdroje	67
	Seznam příloh	70

1 Úvod

Jedním z cílů této bakalářské práce je zjistit, zda je do výuky předmětu výchova k občanství na II. stupni ZŠ nějakým způsobem promítnuto téma týkající se Národního divadla, popř. v jakém ročníku a v jakém učivu. Byla použita analýza kurikulárních dokumentů. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), který představuje státní úroveň těchto dokumentů a školní vzdělávací program pro základní vzdělávání (ŠVP ZV), jehož tvorba je v kompetenci dané školy a vytváří se v souladu s RVP ZV. Práce je dále zaměřena na charakteristiku předmětu výchova k občanství a ve školních vzdělávacích programech ZŠ Velešín a ZŠ Kaplice bude sledováno, v jakém ročníku a v rámci jakého učiva je ukotveno téma týkající se Národního divadla.

Aby bylo možné odpovědět na otázku, jak přispělo Národní divadlo k utváření české národní identity a z čeho pramení jeho symbolická podstata, je nutné popsat okolnosti jeho vzniku a následný vývoj napříč 20. století. Práce je v tomto ohledu zaměřena na historické okamžiky, které zdůrazňují jeho vliv a výsadní postavení v české společnosti, které bylo v určitých historických okamžicích politicky zneužito.

V závěrečné části jsou vyhodnoceny odpovědi dotazníkového šetření, provedeného na dvou základních školách, nacházejících se v okrese Český Krumlov, jehož účelem bylo zmapovat povědomí žáků o Národním divadle a zjistit, zda ho vnímají jako symbol a reprezentanta české kultury. Za účelem získání informací ohledně spolupráce Národního divadla a základních škol byla oslovena lektorka tvůrčích dílen Daniela von Vorst a otázky týkající se symbolické povahy ND a jeho úlohy v současné společnosti zodpověděl mluvčí ND Tomáš Staněk. Výzkum byl doplněn o rozhovor s členem garanční rady ND Jiřím Šestákem a ředitelem Jihočeského divadla Lukášem Průdkem.

2 Rámcový vzdělávací program

V České Republice je dle školského zákona (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) systém vzdělávání rozdělen do více úrovní. *Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen "vzdělávání") uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.* (Zákony pro lidi, ©AION CS 2010 -2016) Tento zákon tedy poskytuje všem vzdělávacím zařízením základní informace a podmínky, kterými se musí řídit a zároveň představuje jednotný názor společnosti a zabraňuje tak možným nedorozuměním. Zákon dále zahrnuje jednotlivé vzdělávací programy. Na pomyslné špičce pyramidy stojí Národní program vzdělávání (někdy zván jako národní kurikulum). Tento program vytváří dle školského zákona Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže, které spolupracuje s dalšími subjekty, jako jsou např. různí odborníci z praxe, vědy, organizace zaměstnavatelů apod. V národním kurikulu jsou stanovené cíle a obsahy vzdělávání a prostředky, jimiž je těchto cílů dosaženo. Druhým nejvyšším vzdělávacím dokumentem je tzv. Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP), což je dokument určený pro jednotlivé etapy vzdělávání, tj. předškolní, základní a středoškolské. RVP spolu s Národním programem vzdělávání představuje kutikulární dokumenty na státní úrovni. Na úrovni školní potom stojí Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP). (Zákony pro lidi, ©AION CS 2010 - 2016; Kotásek et al., 2001)

Rámcové vzdělávací programy:

- *vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě;*
- *vycházejí z koncepce společného vzdělávání a celoživotního učení;*
- *formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání;*
- *podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání. (RVP ZV, 2016, s.6)*

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání navazuje na Rámcový vzdělávací program pro předškolní výchovu a je východiskem pro střední vzdělávací programy. Určuje vše, co by mělo základní vzdělávání včetně vzdělávání na víceletých středních školách obsahovat a naplňovat, specifikuje očekávané učivo a výstupy, popisuje průřezová témata, která mají převážně formativní funkci, a vymezuje úroveň klíčových kompetencí, které by měl každý žák na konci povinné školní docházky dosáhnout. RVP ZV také zohledňuje individuální potřeby žáků, tím že nabízí různé metody, formy výuky a odlišné přístupy ke vzdělávacímu obsahu, které mohou školy použít tak, aby byly ve shodě se speciálními potřebami žáků, včetně žáků nadaných a mimořádně nadaných. RVP ZV slouží také jako podklad při stanovení požadavků středních škol v přijímacím řízení. Zároveň je to otevřený dokument, který bude dle aktuálních požadavků společnosti a jednotlivých etap školního vzdělávání inovován. (RVP ZV, 2016)

2.1 RVP ZV

Základní vzdělávání je jedinou etapou vzdělávání, která je povinná. Zahrnuje dva odlišné stupně, které na sebe organizačně, svým obsahem a didaktikou navazují a které musí každý občan České republiky absolvovat. Na 1. stupni je pro žáky důležitý přechod z předškolního vzdělávání do vzdělávání, které je systematické a pravidelné. Jde především o to, aby se žáci navzájem poznali a naučili se vzájemnému respektu k individuálním potřebám každého z nás. Za použití odpovídajících metod se zde žáci naučí hledat vhodná řešení problému a motivují se k dalšímu učení. (RVP ZV, 2016)

Na první stupeň navazuje stupeň druhý, kde žáci získávají potřebné vědomosti a dovednosti, které vedou k samostatnému učení a vytvářejí si postoje a hodnoty, které *„vedou k uvážlivému a kultivovanému chování, k zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana našeho státu i Evropské unie.“* (RVP ZV, 2016, s. 8)

2.1.1 Cíle základního vzdělávání a klíčové kompetence

2.1.1.1 Cíle ZV

Cíle základního vzdělávání úzce souvisí s klíčovými kompetencemi. Dle RVP ZV (2016) má základní vzdělávání za úkol poskytnout žákům všeobecné základy vědomostí, které se uplatní především v běžných životních situacích a v praktickém

jednání. Základní vzdělávání má také pomoci žákům tvořit a podporovat rozvoj klíčových kompetencí.

Cíle ZV (dle RVP ZV, 2016, s.8)

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně zodpovědný
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

2.1.1.2 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, kterými by měl být člověk vybaven a díky nimž bude platným členem společnosti a pomůže mu při vstupu do pracovního procesu a při rozvíjení vlastní osobnosti. Osvojení si těchto klíčových kompetencí je dlouhodobý proces, který začíná již v předškolním vzdělávání, pokračuje ve vzdělávání základním i středním a dotváří se v průběhu celého života.

Tabulka 1: Klíčové kompetence v základním vzdělávání

Klíčové kompetence v základním vzdělávání (dle RVP ZV, 2016, s. 10)
kompetence k učení

kompetence k řešení problémů
kompetence komunikativní
kompetence sociální a personální
kompetence občanské
kompetence pracovní

Klíčové kompetence se vzájemně prolínají, nelze je tedy chápat jako samostatné kategorie a jsou výsledkem veškerého vzdělávání, proto by měly být vzdělávací obsahy, aktivity a různé činnosti přizpůsobeny tak, aby spěly k jejich utváření a rozvíjení. (RVP ZV, 2016)

2.1.2 Charakteristika vzdělávací oblasti **Člověk a společnost**

RVP ZV (2016) rozděluje devět vzdělávacích oblastí. Tyto oblasti jsou tvořeny buď jedním vzdělávacím oborem, nebo více navzájem si obsahově blízkými obory:

- *Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk)*
- *Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)*
- *Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)*
- *Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)*
- ***Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)***
- *Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)*
- *Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)*
- *Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)*
- *Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)*

(RVP ZV, 2016, s. 14)

Do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět jsou zahrnuty dva obory: výchova k občanství a dějepis. Obsah této oblasti navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, která je vyučována na 1. stupni základního vzdělávání. Tato vzdělávací oblast má za cíl vštípit žákům znalosti a dovednosti, které z nich učiní aktivního občana demokratické společnosti. Žák získá povědomí o důležitých dějinných, kulturních a

sociálních stránkách lidského života a vnímá je v jeho proměnlivých a rozmanitých podmínkách. Je kladen důraz na tvorbu kladného postoje k demokracii, na jejímž základě funguje Česká republika a Evropská unie. Důležitá je prevence týkající se rasismu a xenofobie a získání vědomostí o respektování lidských práv, o rovném postavení mužů a žen, toleranci k ostatním členům společnosti a úctě ke kulturním hodnotám a ochraně přírodního prostředí. (RVP ZV, 2016)

2.1.2.1 Cíle vzdělávací oblasti

Vzdělávání v této oblasti míří k rozvoji klíčových kompetencí např. tím, že vede žáka k:

- zájmu o historii i současnost českého národa a odlišných kultur a zároveň upevňuje myšlenku evropanství
- hledání souvislostí mezi událostmi současnými a minulými a následnou komparací s obdobnými jevy a událostmi
- utváření kladných hodnot a postojů, opírajících se o historickou zkušenost
- využívání různých zdrojů informací (verbální i neverbální texty) společenskovední povahy
- respektování různých společenských kultur a etnik, včetně vlastního národa, dále k aktivnímu postoji při ochraně životního prostředí, majetku a státu
- vzbuzení zájmu o současné kulturněpolitické dění v ČR, EU a NATO
- získání základních vědomostí o ekonomické sféře lidského života (správa osobních financí a rodinného rozpočtu)
- pochopení problematiky postavení žen ve společnosti a vytvoření kladného postoje k opačnému pohlaví
- identifikaci postojů a názorů, které porušují základní lidská práva a principy demokracie a které vytváří dojem manipulace
- využívání náležitých komunikačních prostředků k vyjadřování svých pocitů, postojů a názorů

(RVP ZV,2016)

2.1.2.2 Vzdělávací obor výchova k občanství

Dle RVP ZV (2016) je pro tento vzdělávací obor typické, že připravuje žáky na integraci do demokratické společnosti a pokládá základy pro vytváření mezilidských vztahů, které je budou provázet jejich budoucím životem. „*Seznamuje žáky se vztahy v rodině a širších společenstvích, s hospodářským životem a rozvíjí jejich orientaci ve světě financí. Přibližuje žákům úkoly důležitých politických institucí a orgánů, včetně činnosti armády, a ukazuje možné způsoby zapojení jednotlivců do občanského života.*“ (RVP ZV, 2016, s.51) Dalším cílem tohoto oboru je učení žáků k uplatňování mravních principů a pravidel společnosti a přebírání odpovědnosti za své činy. Také má žákům otevřít cestu k pojetí a vnímání sebe sama jako svébytné osobnosti, která je zodpovědná za své chování v kontextu různých životních situací v běžném životě a porozumět chování různých lidí v blízkém okolí.

Vzdělávací obsah oboru výchova k občanství je rozdělen do pěti částí:

- *Člověk ve společnosti*
- *Člověk jako jedinec*
- *Stát a hospodářství*
- *Stát a právo*
- *Mezinárodní vztahy, globální svět*

(RVP ZV, 2016)

O výběru okruhů říká Viola Horská (2005), že „*volba témat byla vedena snahou nabídnout žákům co nejširší orientaci v klíčových oblastech lidského života.*“ Dále zmiňuje, že jde především o praktické poznatky z lidského života a ve vzdělávání zaujmají důležité místo. Vzdělávací obsahy nemají snahu působit jako učební osnovy, slouží učitelům jako opěrné body a jejich okruhy jsou koncipovány tak, aby učitelé měli možnost orientovat se v jejich celé šíři a didaktických schopnostech. Primárním cílem je poskytnout žákům základy pro orientaci ve společnosti a ve spletitosti vztahů a využívání těchto poznatků v každodenním životě. Již zmíněné tematické okruhy jsou vzájemně nezávislé a není nutné je žákům předkládat chronologicky. Při zařazování do výuky je třeba brát v úvahu duševní a psychosociální úroveň žáků. „*Výklad by měl postupovat od známého k neznámému, od blízkého ke vzdálenému, od lokálního ke globálnímu, od jednotlivce ke stále širším společenským skupinám. Prezentace nových poznatků by se měla opírat o každodenní zkušenosti žáků.*“ (Horská, 2005)

3 Školní vzdělávací program

Na rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání navazuje školní vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen ŠVP ZV), který je plně v kompetenci základních škol a jeho obsah vychází z RVP ZV. Dle Průchy, Walterové a Mareše (2013) ŠVP obsahuje primární cíle a zaměření školy a nabídku různých povinných, nepovinných a volitelných předmětů. Zabývá se také mimotřídními aktivitami a řeší vztah mezi školou a rodiči. Výhoda možnosti vytvořit si vlastní ŠVP ZV je v příležitosti nabídnout žákům kvalitní vzdělávání v konkrétních podmínkách školy a škola má tak možnost vytvořit program na míru, podle kterého mohou žáky co nejlépe vzdělávat a vychovávat. V centru základního vzdělávání je dítě a ne učivo, jak tomu bylo dříve (Kratochvílová, 2006). Za vypracování ŠVP ZV v souladu RVP ZV je zodpovědný ředitel základní školy. Ten se také rozhoduje, zda vznik programu koordinuje sám nebo touto funkcí pověří svého zástupce, popř. člena pedagogického sboru. Doporučuje se ovšem, aby se na realizaci, případných úpravách a vyhodnocování podíleli všichni členové učitelského sboru. K vypracovanému návrhu a jeho uskutečňování se vyjadřuje školská rada. ŠVP ZV je povinný dokument, který je přístupný veřejnosti. (Průcha, Walterová a Mareš, 2013; Kratochvílová, 2006)

3.1 Struktura ŠVP ZV

Každý školní vzdělávací program pro základní vzdělávání má tuto strukturu:

3.1.1 Identifikační údaje

- **Název školy**- údaj, který se nachází na titulní straně a musí z něj být zřejmé, že se jedná o školní vzdělávací program pro základní školy nebo že vyplývá z RVP ZV. Název může být doplněn tzv. motivačním názvem, což může být např. motto školy. Motivační název by měl být v souladu se zaměřením základní školy, její filozofií apod.
- **Předkladatel a zřizovatel**- kromě názvu musí být uveden název školy, adresa, jméno ředitele a kontakty na školu. Dále název a adresu zřizovatele a kontakt na něj. Všechny údaje musí být uvedeny v nezkrácené podobě. Pokud má škola webové stránky, je vhodné je uvést.
- **Platnost dokumentu**- dokument musí obsahovat datum vzniku, podpis ředitele a oficiální razítko školy. Pokud proběhne změna nebo úprava ŠVP, musí být také uveden datum, od kdy je tato změna nebo úprava platná a také musí být

stvrzena podpisem ředitele a razítkem školy. Pokud má škola IČO, IZO, RED-IZO, doporučuje se také uvést. Jestliže je koordinátorem ŠVP někdo jiný než ředitel školy nebo je koordinátorů více, je vhodné je zmínit, včetně kontaktů na ně.

(Manuálu pro tvorbu ŠVP v základním vzdělávání, 2005)

3.1.2 Charakteristika školy

- **Úplnost a velikost školy-** v této části se uvádí, zda je škola úplná či neúplná, jak je velká a jakou má kapacitu. Také se doporučuje uvést umístění školy. Součástí těchto údajů by mělo být i vybavení školy. Jedná se o vybavení technické, prostorové, materiální a hygienické. Tyto údaje jsou východiskem nejen pro případnou modernizaci školy, ale také určují její specifika ve vzdělávacích možnostech. „*Pro zaznamenávání nezbytných podmínek školy doporučujeme na tomto místě sladit charakteristiku a požadavky RVP ZV[...] V případě, že nesplňujeme některé podmínky, je třeba tento stav konstatovat. Často se školy domnívají, že jim to ublíží, ale jde o popis skutečnosti s možným návrhem řešení tohoto stavu.*“ (Kratochvílová, 2006, s.25)
- **Charakteristika pedagogického sboru-** obsahuje informace o počtu pedagogů a jejich odborné kvalifikaci. Uvádějí se i informace o pedagozích se speciálními funkcemi (školní psycholog, asistent pedagoga apod.). Je doporučeno uvést charakteristiku žáků a to, z jaké spádové oblasti žáci přicházejí, zda se na škole vzdělávají i žáci mimořádně nadaní či naopak žáci se speciálními potřebami apod.
- **Dlouhodobé projekty, mezinárodní spolupráce, spolupráce s rodiči a jinými subjekty**

(Manuálu pro tvorbu ŠVP v základním vzdělávání, 2005; Kratochvílová, 2006))

3.1.3 Charakteristika ŠVP

- **Zaměření školy-** musí být v souladu s RVP ZV a vychází z poznatku, co je pro žáky důležité, na co se chce daná škola zaměřit a co bude jejími prioritami. Zaměření školy může vyjadřovat filozofii nebo profilaci školy, která je promítnuta do motivačního názvu ŠVP ZV. Zde je právě prostor pro vysvětlení tohoto názvu či poskytnutí informací o směřování školy. Pokud škola nemá specifické směřování, je vhodné toto také uvést.

- **Výchovné a vzdělávací strategie**- představují metody, aktivity a formy práce, které přispívají k rozvíjení klíčových kompetencí a budou v rámci výuky i mimo ni uplatňovány všemi pedagogy. Strategie jsou vytvořeny pro každou klíčovou kompetenci zvlášť. Někdy ale mohou sloužit pro více klíčových kompetencí.
- **Zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami**- tato oblast zahrnuje nejen žáky se speciálními potřebami, ale i žáky mimořádně nadané. I přesto, že danou školu tito žáci nenavštěvují, musí ŠVP školy obsahovat, jak je výuka těchto žáků zabezpečena. Škola tak dá najevo připravenost a otevřenost k možným změnám. Při tomto vzdělávání je většinou zapotřebí speciálních pedagogů nebo asistentů, kteří úzce spolupracují se školskými poradenskými zařízeními. Je zde i možnost vytvoření individuálního vzdělávacího plánu.
- **Začlenění průřezových témat**- zde je uváděno, jaká průřezová témata a jaké tematické okruhy škola zařazuje v jednotlivých ročnících a jakou formou jsou zařazována. Průřezová témata obsahuje výuka na 1. i 2. stupni a škola je může do jednotlivých ročníků zařazovat libovolně s tím, že na konci vzdělávání musí žák všemi průřezovými tématy i tematickými okruhy projít. Doporučuje se vše přehledně zpracovat do tabulky.

(Manuálu pro tvorbu ŠVP v základním vzdělávání, 2005)

3.1.4 Učební plán

Učební plán je soubor primárních informací o organizaci vzdělávání na úrovni vyučovacích předmětů či jiné formě vzdělávání. Pracují na něm všichni pedagogové a odráží specifika školy.

- **Tabulace učebního plánu**- doporučuje se zpracovat předměty do přehledné tabulky, kde bude jasně vyhraněné učivo 1. a 2. stupně. Tabulka obsahuje povinné předměty a nabídku volitelných předmětů s informací, ve kterém ročníku jsou vyučovány. Dále obsahuje časové dotace jednotlivých předmětů v konkrétních ročnících a celkové časové dotace v jednotlivých ročnících a celkové časové dotace za 1. i 2. stupeň.
- **Poznámky k učebnímu plánu**- zde je prostor pro vysvětlení údajů z tabulace s učebním plánem. Vysvětluje se především, z jakých vzdělávacích obsahů daný předmět vznikl, zda výuka probíhá formou projektu nebo v blocích apod., jestli předmět obsahuje některé z průřezových témat nebo zdali je časová dotace navýšena z disponibilní časové dotace.

3.1.5 Učební osnovy

„Na jejich tvorbě by se měli podílet všichni učitelé jednotlivých vyučovacích předmětů, neboť učební osnovy představují konkrétní výpověď o podobě a způsobu realizace vzdělávacích obsahů jednotlivých oborů RVP ZV ve výuce. Jinak řečeno, učební osnovy představují didaktické rozpracování vzdělávacích obsahů jednotlivých oborů RVP ZV do daného školního vzdělávacího programu.“ (Manuál pro tvorbu ŠVP v základním vzdělávání, 2005)

- **Název vyučovacích předmětů-** název vyučovacích předmětů by měl být v souladu se vzdělávacím obsahem, popř. se vzdělávacím oborem. Název se tedy může se vzdělávací oblastí (oborem) shodovat, nebo může být obměněn či škola může použít název nový. Musí se však jednat o názvy, které budou zcela jasné vzhledem k žákům, jejich rodičům a veřejnosti. Je také možné, aby předměty ze stejného vzdělávacího oboru nesly odlišný název na 1. a 2. stupni (př. 1. stupeň- výtvarná výchova, 2. stupeň- výtvarná výchova a dějiny umění).
- **Charakteristika vyučovacích předmětů-** vychází z charakteristiky vzdělávací oblasti RVP ZV, podle které je vzdělávací obsah předmětu vytvářen. Předmět je zde obsahově, organizačně a časově vymezen. Jestliže se jedná o integrovaný předmět, musí být v jeho charakteristice uvedeno, ze kterých vzdělávacích obsahů (oborů) se skládá. Při integraci průřezových témat je nutné uvést v charakteristice předmětu název průřezového tématu nebo názvy jednotlivých realizovaných tematických okruhů průřezových témat.
- **Výchovné a vzdělávací strategie-** v této části ŠVP ZV je kladen důraz na postupy, které u žáků vedou k rozvíjení klíčových kompetencí. Výchovné a vzdělávací strategie jsou rozvíjeny na úrovni vyučovacích předmětů a jsou definovány pro jednotlivé klíčové kompetence, příp. pro více klíčových kompetencí. Jsou realizovány prostřednictvím konkrétních postupů, forem a metod práce, eventuálně pomocí různých aktivit nebo pravidel používaných všemi učiteli daného předmětu.
- **Vzdělávací obsah vyučovacích předmětů-** *„Vzdělávací obsah vyučovacích předmětů představuje konkrétní podobu rozpracování vzdělávacího obsahu jednotlivých vzdělávacích oborů, popřípadě tematických okruhů průřezových témat, z RVP ZV do učebních osnov vyučovacích předmětů v ŠVP ZV.“ (Manuál*

pro tvorbu ŠVP v základním vzdělávání, 2005) Při výběru tematických okruhů průřezových témat jsou popsány konkrétní náměty a aktivity v ročnících.

(Manuálu pro tvorbu ŠVP v základním vzdělávání, 2005; RVP ZV, 2016)

3.1.6 Hodnocení žáků a autoevaluace školy

- **Hodnocení žáka ve škole-** velmi důležitá součást výchovně vzdělávacího procesu. Dle Průchy, Walterové a Mareše (2013) probíhá hodnocení žáků průběžně, kdy učitelé sdělují žákům, jaké jsou jejich výkony, úspěch apod. Tyto výsledky jsou oficiálně hodnoceny pomocí klasifikace nebo prostřednictvím písemných zpráv (slovní hodnocení) podle zákona č.561/2004 Sb. Učitel může žáky také hodnotit pomocí klasifikace, která je doplněna slovním hodnocením. Hodnocení slouží žákům a jejich rodičům především jako zpětná vazba a nemělo by být zaměřené na srovnávání žáků, ale na individuální pokroky žáka a na hodnocení splněných, předem daných požadavků. Součástí hodnocení žáka je i hodnocení jeho chování a projevů. Celá pedagogická práce by měla vést k posilování vnitřní motivace k učení a naopak k oslabení tzv. učení pro dobré známky (vnější motivace). V ŠVP by měla být uvedena pravidla a kritéria pro hodnocení žáků. (Manuál pro tvorbu ŠVP v základním vzdělávání, 2005; Průcha, Walterová a Mareš, 2013)
- **Autoevaluace školy a její evaluační činnost-** autoevaluace školy je významný nástroj při pozorování a hodnocení školy, kdy výsledky tohoto hodnocení slouží škole jako zpětná vazba k úpravám vlastní činnosti a jako východisko pro další aktivity školy. Autoevaluace probíhá uvnitř školy a podílí se na ní učitelé, žáci, vedení školy a rodiče. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013)

4 Ukotvení tématu Národní divadlo ve výuce na II. stupni základní školy v hodinách výchovy k občanství v kurikulárních dokumentech

4.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

4.1.1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost

Obecná charakteristika této oblasti byla již popsána v kapitole 1. Není tedy nutné opět zmiňovat, co daná vzdělávací oblast zahrnuje, jaké jsou její cíle apod. Ze dvou vzdělávacích oborů, které tato oblast zahrnuje (dějepis a výchova k občanství) se

budeme soustředit na obor výchova k občanství, konkrétně na ukotvení tématu Národního divadla v tomto oboru.

Konkrétní zmínku o Národním divadle ve vzdělávacím obsahu této vzdělávací oblasti nenajdeme. Ale pročteme-li důkladně jednotlivé tematické okruhy, jejich učivo a očekávané výstupy, vyhodnotíme, že ze všech pěti okruhů zapadá toto téma nejlépe do prvního okruhu, a to *Člověk ve společnosti*. Jedním z očekávaných výstupů tohoto okruhu je, že žák „*zhodnotí nabídku kulturních institucí a cíleně z ní vybírá akce, které ho zajímají*“ (RVP ZV, 2016, s.57). Vzhledem k tomu, že Národní divadlo patří mezi nejvýznamnější kulturní instituce v ČR, je nasnadě, aby ho žák do této nabídky zařadil. Do doporučeného učiva tohoto okruhu jsou dle RVP ZV (2016) zařazena tyto témata: naše škola, naše obec, region, kraj, naše vlast, kulturní život, lidská setkání, vztahy mezi lidmi a zásady lidského soužití. Konkrétně téma **naše vlast** zahrnuje „*pojmem vlasti a vlastenectví; zajímavá a památná místa, co nás proslavilo, významné osobnosti; státní symboly, státní svátky, významné dny*“ (RVP ZV, 2016, s.58) Na základě těchto informací můžeme Národní divadlo zařadit mezi *zajímavá a památná místa* České Republiky. Naše vlast není ojedinělé téma tohoto okruhu, kam bychom mohli téma Národního divadla zařadit. Dalším tématem mezi doporučeným učivem je **kulturní život**, kde se vyučuje „*rozmanitost kulturních projevů, kulturní hodnoty, kulturní tradice; kulturní instituce; masová kultura, prostředky masové komunikace, masmédiá*“ (RVP ZV, 2016, s.58).

4.2 Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání

4.2.1 ŠVP ZV Základní školy Velešín

Základní škola Velešín leží v jihočeském kraji, v okrese Český Krumlov. Zřizovatelem školy je Město Velešín. Kapacita této školy je 640 žáků a jedná se o úplnou devítiletou základní školu. Motivační název ŠVP zní Škola pro život. (ŠVP ZV ZŠ Velešín, 2013)

Pro výuku slouží 18 kmenových učeben a 12 učeben odborných. V areálu školy se nachází tělocvična, 3 školní družiny a 3 herny, školní zahrada a školní hřiště. Školu navštěvují pouze místní děti, ale i děti dojíždějící, jež tvoří přibližně 15% všech žáků. Škola se nachází přibližně 200 m od autobusového nádraží, tudíž je dojíždějícím snadno dostupná. (ŠVP ZV ZŠ Velešín, 2013)

4.2.1.1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost

Dle ŠVP ZV Velešín probíhá výuka vzdělávací oblasti Člověk a společnost od 6. ročníku, což je v souladu s RVP ZV. Celková časová dotace činí 12 hodin, to znamená, že 1 hodina je dotována z časové disponibilní dotace. Oblast je rozdělena do dvou oborů- dějepis a občanská výchova. Protože se tato práce zabývá výukou Národního divadla v předmětu výchova k občanství, nebudeme se dále zabývat oborem dějepis. (ŠVP ZV ZŠ Velešín, 2013)

Občanská výchova je povinným předmětem pro žáky 6. - 9. ročníku ZŠ. Týdenní časová dotace je jedna hodina týdně. Tento předmět navazuje na učivo prvouky, vlastivědy a přírodovědy, které je vyučováno od 1. do 5. ročníku. „*Výuka probíhá v kmenových třídách, multimediální učebně (přednášky odborníků s prezentací), učebně PC, školním informačním centru i mimo areál školy (tematické vycházky, exkurze, výstavy a podobně).*“ (ŠVP ZV ZŠ Velešín, 2013, s.134) Konkrétní zmínku o Národním divadle ve výstupech školy a učivu nenajdeme ani v jednom ročníku. I přesto by mohla být tato látka spojena s následujícími částmi ŠVP:

Tabulka 2: ZŠ Velešín- výchova k občanství

6. ročník	
Učivo	Výstupy
<i>Má vlast</i>	<ul style="list-style-type: none">- sestaví svůj soupis deseti nejznámějších míst v České republice, přiloží obrázky a uvede, čím jsou známá (významná)- nakreslí jednoduchou mapu republiky a zakreslí do ní významná místa, která navštívil- zajímá se o památky, muzea a život předků
<i>Z historie</i> - od pravěku po 20. století - Praha	<ul style="list-style-type: none">- získává zájem o historii českého národa a vytváří si pocit národní hrdosti- seznámí se s památnými místy, stavbami a pověstmi Prahy a dalších českých měst
7. ročník	
<i>Člověk a kultura</i>	<ul style="list-style-type: none">- orientuje se v základní nabídce

- kulturní instituce	<i>kulturních institucí</i> - vytváří si vhodné postoje ke kultuře, dává jí místo v každodenním životě
<i>Přírodní a kulturní bohatství</i> - přírodní a kulturní památky, umělecké slohy	- prohlubuje si vztah k vlasti, její kultuře

(ŠVP ZV ZŠ Velešín, 2013, s.140-

141)

4.2.2 ŠVP ZV Základní školy a základní umělecké školy, Bezdrevská 3, České Budějovice

Škola se nachází v krajském městě České Budějovice a jejím zřizovatelem je statutární město České Budějovice. Škola je rozdělena na 1. a 2. stupeň, zahrnuje školní družinu a 2 školní jídelny. Součástí základní školy je základní škola umělecká s hudebním a dramatickým oborem. Dle právní formy se jedná o příspěvkovou organizaci. Motivační název školy zní: „Škola pro život“. (ŠVP ZV ZŠ Bezdrevská, 2013)

Prostorově je škola poměrně velká, zahrnuje 9 pavilonů, 3 tělocvičny a koncertní sál s kapacitou 120 osob. Všechny třídy mají kmenové místnosti a mohou využívat také odborné pracovny, školní pozemek se skleníkem a externí učebnu. V informačním centru mohou žáci využívat několik tisíc svazků knih, několik stovek výukových programů, video a audionahrávky, pedagogové pak moderní a aktuální literatura. (ŠVP ZV ZŠ Bezdrevská, 2013)

4.2.2.1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost

Pro předměty dějepis i občanská výchova jsou zachovány minimální povinné časové dotace s tím, že v 9. ročníku je dějepis rozšířen o 1 hodinu z disponibilní časové dotace. Bohužel ani v tomto ŠVP není přímá zmínka o Národním divadle, ale opět nalezneme učivo, kam bychom mohli látku o Národním divadle zařadit, viz tabulka.

Tabulka 3: ZŠ Bezdrevská- výchova k občanství

6. ročník	
Učivo	Výstupy

<i>Z historie</i> - významné osobnosti - stověžatá Praha	- žák posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společných cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek
7. ročník	
<i>Člověk a kultura</i> - kultura - umění - krása kolem nás - kam za kulturou	- zhodnotí nabídku kulturních institucí a cíleně z ní vybírá akce, které ho zajímají
<i>Přírodní a kulturní bohatství</i> - krásy naší země. - ochrana přírodního a kulturního bohatství	- rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionálních - zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování a aktivně proti němu vystupuje

(ŠVP ZV ZŠ Bezdrevská, 2013, s.404, 405,409,411)

4.2.3 ŠVP ZV Základní školy Kaplice, Fantova 446

Základní škola se nachází v Kaplici, která leží přibližně 15 km od Českého Krumlova. Jedná se plně organizovanou školou s přibližně 500 žáky. V její bezprostřední blízkosti leží další základní škola. Průměrná naplněnost tříd je 23 žáků. Školu navštěvují nejen děti z města Kaplice, ale i z okolních venkovských škol, které jsou pouze prvostupňové. Žáci nejsou pouze české národnosti. Chodí sem vietnamské, ukrajinské a běloruské děti. (ŠVP ZV ZŠ Kaplice, 2015)

Škola zahrnuje 32 učeben, přičemž 13 z nich jsou učebny odborné. Sborovna slouží zároveň jako multimediální učebna s interaktivní tabulí. V areálu školy se nachází pavilon s tělocvičnou a žáci mohou využít i přilehlého venkovního hřiště a školní jídelnu. Škola spolupracuje s Centrem podpory inkluzivního vzdělávání a díky tomu je vybavena kompenzačními pomůckami i odbornou literaturou. (ŠVP ZV ZŠ Kaplice, 2015)

4.2.3.1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost

Občanská výchova je vyučována na druhém stupni, v rozsahu 1 hodiny týdně. S předmětem úzce souvisí předmět dějepis, zeměpis, přírodopis, jazyky, výtvarná a

rodinná výchova. V rámci občanské výchovy jsou realizována tato průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova. Průřezová témata jsou realizována formou integrace do běžné výuky a projektů. Téma Národního divadla není ani zde konkrétně uvedeno. V tabulce jsou opět uvedené oblasti učiva, se kterými Národní divadlo souvisí a mohlo by tedy být zařazeno do výuky. (ŠVP ZV ZŠ Kaplice, 2015)

Tabulka 4: ZŠ Kaplice- výchova k občanství

6. ročník	
Učivo	Výstupy
<i>Místo, kde žiji</i> - žiji v obci, kraji, ve státě	- žák prokáže, že pochopil pojmy „vlast a vlastenectví“
7. ročník	
<i>Já a společenský systém</i> - Česká republika – stát, ve kterém žiji - vlastenectví	- vysvětlí, jaký význam má pro život člověka a společnosti dodržování lidských práv
<i>Já a okolní svět</i> - historická tradice - kultura a umění - kultura v našem životě - kulturní bohatství	- vysvětlí přínos významných historických osobností pro rozvoj naší země - objasní rozdíl mezi hmotnou a duchovní kulturou - vlastními slovy vyjádří své představy o kráse - rozliší základní druhy umění - charakterizuje významné kulturní instituce a zhodnotí přínos jejich programů a expozic - dokáže se vhodně chovat při kulturních událostech - uvede své vlastní kulturní aktivity

(ŠVP ZV ZŠ Kaplice, 2015, s.236- 238)

4.2.4 Národní divadlo v ostatních předmětech

I přestože jsme zjistili, že konkrétní zmínku o Národním divadle v předmětu výchova k občanství (nebo občanská výchova) nenajdeme ani v jednom z ročníků

druhého stupně, můžeme se domnívat, že v ostatních humanitních předmětech konkrétní zmínku nalezneme.

Pro větší přehlednost jsou informace o učivu, týkající se Národního divadla v ostatních předmětech zařazeny do tabulky. V tabulce jsou zachyceny jak konkrétní zmínky, tak témata, se kterými látka Národního divadla souvisí.

4.2.4.1 Český jazyk

Tabulka 5: Český jazyk

ZŠ Velešín	
8. ročník	
Učivo	Výstupy
- česká dramatická tvorba	- zhodnotí obraz historie v literatuře, uvede historická období a jejich nejvýznamnější literární představitele - Národního obrození
9. ročník	
- český jazyk-vývoj - česká a světová próza v 1. polovině. 19. století - česká dramatická tvorba	- uvede základní poznatky o vývoji českého jazyka - charakterizuje významné literární žánry a jejich typy, orientuje se v základních literárních směrech a má přehled o významných představitelích české a světové literatury
ZŠ Kaplice	
- nenalezena konkrétní zmínka ani příbuzné téma	
ZŠ Bezdrevská	
8. ročník	
Literatura 19. století: - Puškin, Erben , Němcová , Borovský , Hugo, Stoweová, Rostand, Wilde, Dickens, Sládek , Bezruč	
9. ročník	
- vývoj českého jazyka	

<p><i>Legendy českého divadla 20. století:</i> - Čapkové, Voskovec - Werich, Suchý - Šlitr, Smoljak – Svěrák</p>	<p>- uvádí základní literární směry a jejich hlavní představitele v české i světové literatuře - orientuje se v hlavních vývojových obdobích národní i světové literatury</p>
---	---

(ŠVP ZV ZŠ Velešín, 2013, s.32; ŠVP ZV ZŠ Kaplice, 2015; ŠVP ZV ZŠ Bezdrevská, 2013, s.138,140,146)

4.2.4.2 Dějepis

Tabulka 6: Dějepis

ZŠ Velešín	
8. ročník	
Učivo	Výstupy
<ul style="list-style-type: none"> - <i>národní hnutí, romantismus</i> - <i>novogotický a novorenesanční styl</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>popíše projevy evropských národních hnutí</i> - <i>doloží na příkladech dobové projevy zájmu o český jazyk a kulturu</i> - <i>popíše postupné prosazování češtiny v oblasti literatury, vědy a divadla</i> - <i>uvede na příkladech architektonické památky z druhé poloviny 19. století v českých zemích se zaměřením na Národní divadlo</i>
9. ročník	
<ul style="list-style-type: none"> - <i>československá kultura a věda v šedesátých letech a v období normalizace</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>popíše kulturní oblast – divadlo, film, literatura, hudba</i>
ZŠ Kaplice	
8. ročník	
<ul style="list-style-type: none"> - <i>České země na počátku převratných změn</i> - <i>České země v 2. polovině 19. století</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>přiblíží první i druhou fázi národního obrození, zná představitele a cíle jejich snažení</i> - <i>zhodnotí význam Národního divadla pro český národní život</i>
ZŠ Bezdrevská	
8. ročník	
<ul style="list-style-type: none"> - <i>české národní obrození.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>porovná jednotlivé fáze utváření novodobého českého národa s národními hnutími ostatních evropských národů</i>

(ŠVP ZV ZŠ Velešín, 2013, s.126, 128; ŠVP ZV ZŠ Kaplice, 2015, s.225; ŠVP ZV ZŠ Bezdrevská, 2013, s.377)

4.2.4.3 Hudební výchova

Tabulka 7: Hudební výchova

ZŠ Velešín	
- nenalezena konkrétní zmínka ani příbuzné téma	
ZŠ Kaplice	
6. ročník	
- <i>Národní divadlo</i>	- <i>dozvídá se o historii vzniku Národního divadla</i>
ZŠ Bezdrevská	
- nenalezena konkrétní zmínka ani příbuzné téma	

(ŠVP ZV ZŠ Velešín, 2013; ŠVP ZV ZŠ Kaplice, 2015, s.345; ŠVP ZV ZŠ Bezdrevská, 2013)

5 Národní divadlo- příběh budovy

5.1 Dobové problémy a okolnosti vzniku Národního divadla

Proto, abychom pochopili význam Národního divadla a jeho přední pozici mezi českými divadly a kulturními institucemi vůbec, je důležité si připomenout okolnosti jeho vzniku, dobovou situaci (kulturní i politickou) a významné osoby, které mají na jeho výstavbě velký podíl.

Na konci 18. a během 19. století se na území Čech formovalo důležité hnutí, které mělo zásadní vliv na uvědomění českého národa v několika sférách. Toto hnutí se obecně označuje jako národní obrození a zasahuje do sféry politiky, kultury a jazyka. V této době vládli českému národu Habsburkové. V tomto období, konkrétně za vlády Marie Terezie a jejího syna Josefa II. byly provedeny osvícenecké reformy (zrušení nevolnictví roku 1775, povolení jiných náboženských vyznání r. 1781, zrušení cenzury r.1781 apod.). Cílem těchto reforem byla modernizace státu na soudobou evropskou úroveň. To vše vedlo ke svobodnějšímu duchovnímu životu a rozvoji národní kultury. Vzhledem k potřebě navázat na historické tradice, měla veliký význam historická bádání, která se snažila zpřesnit obraz české minulosti. Tato minulost se ovšem zdála býti problematická, neboť se na Čechy nahlíželo jako na národ rebelantů a kacírů. První,

kdo se pokusil o vylepšení obrazu českého národa byl Gelasius Dobner, když v šesti svazcích vydal kritické komentáře k Hájkovo Kronice české. V této době také vycházelo mnoho obran českého jazyka, které obhajovaly smysl uchovávání českého jazyka a jeho další rozvíjení. (Tureček, 1993) První obrozenci psali většinou v němčině, protože hlavní zdroje z oblasti vědy, literatury a filozofie byly německého původu. Češtinu začali používat později a to hlavně jako vnější znak české národní identity. Úspěchy, které tak byly zaznamenány na poli vědy a literatury dokazovaly schopnost české kultury vyrovnat se s kulturou německou. (Holý, 2010). Snaha Čechů vyrovnat se Němcům a jejich kultuře souvisí dle Holého s vědomím národní tradice, které „*jako každý jiný aspekt národní identity krystaluje pouze ve vztahu k jinému národu, který je vnímán jako odlišný.*“ (Holý, 2010, s.96). Toto soupeření a pocit ohrožení Čechů ze strany Němců přesahuje i do dnešní doby. Holý (2010) tvrdí, že pro obyčejného Čecha představuje Němec jakéhosi útočníka a utlačovatele, který si chce v současné době podrobit náš národ ekonomicky. Toto podrobení vidí Češi především v pronikání německých produktů na český trh a v množství německých firem na našem území.

České drama a divadlo mělo pro český národ velký význam, i přestože se potýkalo s různými překážkami, které bránily jeho rozvoji. Jeho významnost byla především v tom, že se stalo centrem českého vlasteneckého života. Jevištní inscenace dokázaly oslovit velkou skupinu diváků a současně je dokázaly spojit společným zážitkem. To mělo vliv na formování a rozvoj českého společenského povědomí a vedlo k překonávání předsudku, že česká kultura je neproduktivní a na nižší úrovni než kultury ostatní. „*Každé vědecké dílo, stejně jako dílo umělecké, bylo dílčím vítězstvím na bojišti o svébytnost národa. Proto nás nesmí udivovat ve všech tehdejších vlasteneckých projevech i činech tak výrazně zdůrazňovaný národnostní prvek, který však vycházel z hospodářsky i sociálně zrajícího a dozrávajícího podkladu.*“ (Kratochvíl, 1983, s.34)

České snahy o vybudování národního divadla nebyly na území Evropy ojedinělé. Idea národních divadel vznikla na území Německa v druhé polovině 18. století. Samozřejmě i zde byl kromě požadavku na vysokou divadelní úroveň vyžadován národní, někdy až nacionalistický duch. Na konci 18. století vznikla na území Německa tři národní divadla- v Hamburku, Gothu a Mannheimu. Od roku 1800 můžeme zaznamenat velkých rozmach divadel, která usilovala o tvorbu v rámci národního ducha, ale už neusilovala o titul Národního divadla. Ovšem za divadelní metropoli byla

považována Vídeň. Roku 1776 zřídil Josef II. z Hof- und Burgtheateru Císařské a národní divadlo. „[...] *role osvíceneckého divadla tu byla použita pro prosazování Josefovy ideje pevného a jednotného státu.*“ (Císař, 2000, s.11) V druhé polovině 19. století je tato myšlenka oživena Henrichem Laubem, který vedl Burgtheater. Laub tuto instituci pokládal za jedinou, která může čelit různým kulturním proudům, stojících na národním základě. Z toho plyne, že pojem „národní“ úzce souvisí s pojmem „státní“ a tím se potvrzuje, že *„idea národního divadla obsahuje vždycky silný instrumentální náboj společenský, jenž může snadno nadřadit cíle nedivadelní, výrazně politické, cílům divadelním.*“ (Císař, 2000, s.11)

Roku 1783 zřídil magistrát divadlo v Kotcích. Zřejmě z ekonomických důvodů se rozhodlo vedení divadla uvést upravenou německou hru s názvem Kníže Honzík pro česky mluvící obecnost. Bohužel se nenašli schopní čeští divadelníci a tak se němečtí herci museli naučit český text. Hra zaznamenala velký neúspěch. K rozvoji českého divadla napomohl František Bulla, který na repertoár Nosticova divadla zařadil i české hry. Ty ovšem mohly být uváděny jen v neděli dopoledne před hlavními německými představeními. (Tureček, 1993)

Prvním pokusem o zřízení divadla, kde by se hrály převážně české hry, bylo založení Vlasteneckého divadla, známější pod názvem Bouda. Bouda byla postavena roku 1786 na Koňském trhu (dnešní Václavské náměstí) a architekturu divadla lze odvodit z jeho názvu. Právě kvůli nevyhovujícím provozním a bezpečnostním podmínkám bylo divadlo po třech letech zrušeno. Nejčastěji se zde uváděly hry Václava Tháma a Prokopa Šedivého. Poté se české hry opět vrátily na půdu Nosticova divadla. (Tureček, 1993)

I přes všechny potíže neopouštěla české vlastence představa o prostoru, kde by byly uváděny pouze české hry, a tak vznikla roku 1844 skupina českých učenců, umělců a měšťanů, která zahájila s vládou jednání o povolení vybudování samostatného českého divadla. Byli zde osobnosti jako F. L. Rieger, F. Palacký, J. Frič a další. Kolektivně sepsali oficiální žádost, ve které vyzdvihují potřebu českého divadla. Tato žádost byla 29. 1. 1845 předána stavovskému sněmu, kde byla kladně přijata. Následoval bouřlivý rok 1848, který byl revoluční pro mnohé evropské státy. V této době čeští dramatici rezolutně odmítli, aby Stavovské divadlo uvádělo české hry ve stejném rozsahu jako hry německé a také si uvědomovali, že slova vyřčená na jevišti

zasáhnou i ty, kteří nečtou tisk. Proto vybudování českého divadla nebylo pouze potřebou kulturní, ale i politickou. (Tureček, 1993)

Přední osobnosti vlastenecké scény, včetně J. K. Tyla, si také na základě revolučních událostí r. 1848 uvědomili, že s finanční podporou od vlády, úřadů nebo šlechty nelze počítat a rozhodli se ustanovit organizační a řídicí výbor, který uspořádal veřejnou dobrovolnou sbírku na české národní divadlo. Nemalým podílem přispěla i šlechta, včetně císaře Františka Josefa II. Z vybraných peněz byl zakoupen v roce 1852 stavební pozemek. Zbylá částka rozhodně nebyla dostačující na stavbu Národního divadla a tak bylo v roce 1862 postaveno Prozatímní divadlo a tak měli Češi svoje první kamenné divadlo. Práce na uskutečnění stavby českého Národního divadla neustrnuly a 11. 6. 1881 bylo slavnostně otevřeno na počest návštěvy korunního prince Rudolfa. (Kratochvíl, 1983). Je celkem paradoxní, že první ryze české divadlo, které představovalo revoltu proti stávajícím divadlům německým, bylo otevřeno při příležitosti příjezdu rakouského prince. Tento fakt vyvolal v české společnosti pozdvižení a tak bylo přislíbeno, že po dokončení všech prací bude následovat to „pravé“ otevření Národního divadla. Bohužel se toto otevření nekonalo, z důvodu požáru právě dostavěného divadla. Český národ zareagoval pohotově a přes všechny sociální a politické roztržky tu byl opět jasný cíl, a to postavit divadlo nové. „*Již za prvních pět dní sešlo se na přispěvcích čtvrt miliónu zlatých a k 28. září téhož roku, ke dni, kdy mělo být původně Národní divadlo otevřeno, překročil tento obnos milión!*“ (Kratochvíl, 1983, s.158) Dne 18. listopadu 1883 bylo po všech peripetiích otevřeno Národní divadlo, které představovalo „velechrám“ českého národa, jak jej označil Jan Neruda. V tento den z jeho jeviště zazněla báseň Jaroslava Vrchlického, která zachycuje dobovou atmosféru.

Nuž, otevřte jej! V každém srdci stydlém,

a unaveném ať dnes radost zkvítá,

ve každé chatě sluncem ať to svítá,

a sem ať vstoupí první tvůrce jeho:

ten český lid, jenž silou ducha svého,

svou prací, mozoly, svým potem, krví

jej budoval; on otec jeho prvý

vždy myslil naň a v největší vždy zlobě

dal znovu, neb tu stavěl – Národ sobě!

(Vrchlický in Kratochvíl, 1983, s.175)

Toto vše dokládá tvrzení, že Národní divadlo má v české kultuře a národní identitě výjimečné postavení a je jistě fenoménem, jak zmiňuje Jan Císař (2011) v úvodu své knihy *Česká divadelní tradice: mýtus, nebo živá skutečnost. „Ta výjimečná jedinečnost platí pro jeho postavení v českém divadelnictví, v českém umění a v české kultuře. A koneckonců i pro jeho postavení v divadle centrální Evropy.“* (Císař, 2011, s. 5) Postavení našeho Národního divadla v centru Evropy zdůvodňuje Císař (2011) tím, že všeobecně každé národní hnutí mělo snahu založit velké reprezentační divadlo a právě české ND bylo inspirací ke vzniku dalších národních divadel v centrální Evropě.

Můžeme polemizovat o tom, jestli by obyvatelé České republiky byli i v dnešní době ochotni finančně přispět na obnovu nějaké významné české památky. Tuto ochotu tehdejších občanů můžeme odvozovat od naléhavé potřeby naplnit svůj vytyčený cíl, ukončit tak dlouhodobou frustraci v oblasti české kultury a postavit budovu, která bude soustřeďovat dosavadní vlastenecké a národní snahy. Tento názor zastává i nejvýznamnější americký teatrolog Jarka Burian, který tvrdí, že během staletí, které předcházelo postavení Národního divadla, zažili Češi frustrující okamžiky v oblasti divadelní politiky, kdy bojovali za postavení vlastního divadla v prostředí, kterému dominovala německá kultura. Zároveň dodává, že Národní divadlo nebylo postavené pouze se záměrem vybudovat reprezentativní scénu pro českou i světovou dramatickou literaturu, ale mělo sloužit i jako inspirativní symbol národního ducha a identity. (Jarka M. Burian, 2000)

5.2 Národního divadlo a jeho role v dějinách 20. Století

V této kapitole si připomeneme úlohu ND v kulturní a politické scéně během 20. století. Jak už bylo zmíněno, idea Národního divadla vznikla nejen na základě chybějícího zázemí pro české divadlo, ale i na základě potřeb sociálně politických. Vystavění „zlaté kapličky“ představovalo emancipaci českého národa a jeho snahu oprostit se od nadvlády Rakouska- Uherska. Už při jeho výstavbě si mnozí uvědomovali, že mluvené slovo přednesené z jeviště dokáže oslovit a zapůsobit na

velkou skupinu lidí a dostane se i k těm, kteří se o politiku a dobové problémy aktivně nezajímají. Také výběr divadelních her umožňuje dramaturgům reagovat na aktuální problémy doby a herci, kteří ztvárňují různé charaktery mají možnost divákům předat morální i národní hodnoty. V tom tkví síla této instituce. Proto se stalo také důležitým symbolem z hlediska politického a to především v případech, kdy občané ČR chtěli přiložit svému názoru určitou váhu, nebo byla ze strany státu cíleně vedena kampaň a to, že se odehrávala na půdě naší „první scény“ zapůsobilo na velkou část obyvatelstva. V následujícím textu se pokusím popsat zásadní dějinné události českého národa 20. století, které jsou spojeny se symbolem Národního divadla.

5.2.1 Osudy Národního divadla na konci 19. století a před vznikem Československé republiky

Z hlediska politického je druhá polovina 19. Století považována za tzv. zlatý věk české samosprávy. Splnilo se to, o co Češi dlouho usilovali a to, že se konečně mohli podílet na správě věcí veřejných. Po roce 1860 došlo k uvolnění přísných pravidel pro zakládání spolků a byly založeny dva významné vlastenecké spolky. Prvním z nich byl pěvecký spolek Hlahol (založen 1861), kde působil i významný český skladatel Bedřich Smetana a druhým byl spolek Sokol (založen 1862), který je všem dobře známý i v dnešní době. Funkce spolků spočívala v možnosti všech občanů podílet se na organizaci veřejného života. (Diestler, Jůzlová, 2014)

Národní aktivita se projevila i oblasti umění a kultury. Tyto oblasti měly především potvrzovat a propagovat ambice českého národa, včetně jeho politického programu. Malíři zpodobňovali významné akty české historie (např. obraz Václava Brožíka, který zachycuje Husa před kostnickým koncilem), literáti se odkazují na Karla Hynka Máchu, vznikají nové časopisy a nakladatelství a čeští umělci vstřebávají moderní proudy, přicházející z Evropy. Jedná se především o symbolismus, impresionismus a naturalismus. (Diestler, Jůzlová, 2014)

Do vedení Národního divadla byl v roce 1883 jednomyslně zvolen František Adolf Šubrt. Byl to člověk, který splňoval dobové požadavky na úlohu ředitele prvního českého reprezentativního divadla. F. A. Šubrt byl český spisovatel a žurnalista, vynikal svými organizačními schopnostmi a silným vlastenectvím. Byl to člověk, který si uvědomoval, že i přestože mělo být Národní divadlo určeno všem společenským vrstvám národa a mělo podporovat domácí umění, je nutné vstřebávat zahraniční

moderní proudy a stát se tak partnerem významných evropských scén. „*Jen málokdo ví, že Šubrtovo ředitelské období je jediné, kdy bylo divadlo při minimální zemské subvenci finančně soběstačné: něco, co se nejen v daných podmínkách, ale i z historického odstupu jeví jako zázrak.*“ (Hana Konečná a autorský kolektiv, 1983, s.85) Za Šubrtova vedení, konkrétně v roce 1892 se vydalo 270 členů Národního divadla do Vídně, kde se konala Mezinárodní hudební a divadelní výstava. Skutečnost, že se chce české divadlo účastnit divadelní přehlídky v rakouské metropoli, vyvolalo ve společnosti nevoli. Vídeň stále představovala pro Čechy centrum jejich útlaku a všem přišlo naivní očekávat úspěch našeho divadla v konkurenci mezinárodních divadel. Představení Národního divadla zaznamenala ve Vídni velký ohlas. Především Smetanova Prodaná nevěsta měla největší úspěch. Národnímu divadlu se povedlo splnit své poslání, a to obhájit českou kulturu za našimi hranicemi. Na základě tohoto úspěchu bylo Národní divadlo zváno do zemí celého světa, jmenujme např. Budapešť, Chicago nebo Kodaň, aby uvedlo své hry, ale ve společnosti zaznívaly názory, že Národní divadlo není žádná kočovná společnost a ti, kteří mají zájem vidět naše hry, ať přijedou do Prahy nebo si hry sami přeloží a nastudují. Přesto je ve vídeňském Theatre an der Wien a v berlínském divadle uvedena Prodaná nevěsta, jak v českém, tak německém jazyce. Po uvedení i jiných Smetanových her je Národní divadlo německými a rakouskými kritikami oceňováno a dostává se tak mezi uznávaná evropská divadla. (Hana Konečná a autorský kolektiv, 1983) Jan Císař ve své knize Česká divadelní tradice: mýtus nebo živá skutečnost? nabízí ještě jiný pohled na vedení Národního divadla na konci 19. století. Císař (2011) zmiňuje Šaldův výrok o tom, že poslání Národního divadla bylo revolučně útočné, ale vedení F. A. Šubrtu tomu neodpovídalo. Šubrt se nesnažil uvádět repertoár, který by byl nějakým způsobem nový nebo revoluční, ale propadl eklektismu. Právě toto tvrzení vyjadřuje rozporuplnost ideje a skutečnosti Národního divadla. Mělo-li být reprezentační scénou, ve které bude uváděno vysoké umění, nemůže tedy logicky vyhovovat požadavku, aby bylo lidové a přístupné všem sociálním vrstvám. Národní divadlo „*jako instituce je spojeno se středním a vyšším středním stavem. Ani tomu nemohlo být jinak, neboť jediné tyto vrstvy mohly udržet trvale hrající velké kamenné národní divadlo; šlo přece o peníze.*“ (Císař, 2011, s.14) Ředitel Šubrt si uvědomoval, že Národní divadlo nemůže věčně žít z nadšení, které provázelo jeho postavení a pokud chce udržet ideu symbolu jednoty českého národa, musí být uváděné hry vrstevnaté, různých stylů a poetik. (Císař, 2011)

V roce 1918 uplynulo 50 let od položení základního kamene Národního divadla. K tomuto výročí naplánoval tehdejší šéf činohry Jaroslav Kvapil velkolepé oslavy, které měly kromě připomenutí této události i politický podtext. V době, kdy Rakousko-Uhersko bylo před porážkou, usiloval český národ o vytvoření vlastního státu pro Čechy a Slováky. Masové manifestace, kde byla provolávána hesla k ukončení války a národní svobodě, proběhly již 1. května v Praze, Brně, Plzni a Kladně. Vrcholem těchto manifestací byly právě oslavy položení základního kamene Národního divadla ve dnech 16. - 18. května 1918. Vždyť právě akt položení základního kamene vysněné národní instituce v roce 1968 zosobňoval snahy o pozvednutí národního sebevědomí a emancipaci českého národa. Bylo tedy nanejvýš vhodné, připomenout Čechům tuto událost, která v roce 1918 znovu nabyla platnosti. (Tomeš, 2012)

Jaroslav Kvapil, který byl činný v domácím odboji, dal podnět k tomu, aby Národní divadlo uvedlo cyklus 45 českých her a 22 oper od devíti českých skladatelů. Tyto hry a opery byly inscenovány od května do září 1918 a vzhledem k jejich počtu se jednalo o největší cyklus, který byl v Národním divadle uveden. Oslavy měly celonárodní ráz a Kvapil usiloval o to, aby se o jejich velkoleposti dozvěděly i ostatní státy. Byl ustanoven mimodivadelní přípravný výbor, kterému předsedal Karel Kramář a důležitou součástí byl také Bedřich Štěpánek, který se později stal vyslancem ve Spojených státech amerických. Smyslem práce tohoto výboru byla účast ostatních slovanských národů monarchie na květnových oslavách. Ve dnech 8. - 10. Dubna 1918 se v italském Římě konal kongres utlačovaných národů Rakousko-Uherska, kde zástupci českého, slovenského, jihoslovanského, polského, italského a rumunského exilu z podunajské monarchie požadovali plnou hospodářskou a právní samostatnost. Tato idea měla umocněna právě připravovanými pražskými oslavami. Oslav položení základního kamene Národního divadla se zúčastnili zástupci (někdy i ve velmi hojném počtu) všech národů monarchie, s výjimkou Maďarů a Němců. Hosté byli nadšeně přivítáni a ubytováni v nejlepších pražských hotelech. Slavnosti byly zahájeny 16. května v prostoru Pantheonu Národního muzea. Ovšem sociální demokraté a národní socialisté se rozhodli, že hodinu před tímto shromážděním uspořádají vlastní slavnostní schůzi v Plodinové burze, kde zdůraznili výraznou potřebu sociální reformy a požadovali, aby divadlo a kultura byla přístupná všem sociálním vrstvám. Večer pak byl symbolicky završen uvedením Smetanovy Libuše s Emou Destinovou v hlavní roli a na konci představení zněla celou budovou Národního divadla česká hymna. Akce

neztrácela politický podtón, neboť během přestávek byly pronášeny politické projevy. (Tomeš, 2012)

Druhý den se zastupitelé českého národa a vyslanci ostatních států monarchie sešli v Obecním domě, kde se dohodli na deklaraci, která mimo jiné vyjadřovala vůli všech národů učinit opatření, díky kterým se vymaní z monarchie a stanou se samostatnými státy. V tento večer opět vystoupila Ema Destinová, ale nyní na půdě Smetanovy síně v Obecním domě. Program doplnil známý herec Eduard Vojan recitacemi básní od Jana Nerudy, Petra Bezruče a dalších významných českých básníků. (Tomeš, 2012)

Poslední den oslav, tedy 18. května pozvali čeští zástupci své hosty na plavbu parníkem proti proudu Vltavy. Plavba končila ve Zbraslavi, kde je přivítal na svém zámku český průmyslník a mecenáš Cyril Bartoň z Dobenína. Vše se dařilo, ale návrat do Prahy představoval ledovou sprchu. Rakouská policie a státní správa dala všem přítomným najevo, že to ona stále vládne českému národu a zakázala další podobná shromáždění a slovanští hosté museli neprodleně opustit Prahu. Národní listy měly na 5 měsíců zastavenou činnost a Národní divadlo bylo upozorněno, že při konání podobných akcí bude uzavřeno. (Tomeš, 2012)

Ovšem ani tyto restriktce nevymazaly z české paměti velikost a význam těchto oslav, které podle Jaroslava Kvapila předznamenal říjnové události roku 1918. Slavnosti k 50. výročí položení základního kamene Národního divadla jsou považovány za významnou manifestaci českého národa proti monarchii před jejím rozpadem. Dne 30. května 1918 byla v USA podepsána Pittsburská dohoda, která znamenala spojení Čechů a Slováků v novém samostatném státě. (Tomeš, 2012)

Datum 28. října představuje pro český národ přelom v jeho dějinách. Ve stejný den roku 1918 se čeští občané dovídají, že rakouská vláda přistoupila k separátnímu jednání o mír. Konečně je vyhověno požadavku svéprávnosti československého národa. V centru Prahy se schází jásající dav, nejprve u Obecního domu a poté na Václavském náměstí. Večer uvede Národní divadlo operu Carmen. Je vyprodáno. Před prvním jednáním zahraje orchestr českou hymnu a před posledním jednáním je místodržitelská lóže odevzdána do pravomoci národního výboru. Národní divadlo, které bylo od počátku symbolem snah o státní samostatnost, je opět středem politických a kulturních oslav. (Hana Konečná a autorský kolektiv, 1983)

Zde se ukazuje, že Národní divadlo není jen divadlem, ale symbolem vlasteneckého úsilí a je dozajista součástí české národní identity.

5.2.2 Národní divadlo pod diktátem Třetí říše

Po vzniku samostatné republiky žilo na území Českoslovenka v roce 1921 3,06 milionu německých obyvatel. V roce 1925 vytvořili němečtí aktivisté několik vládních stran: Bund der Landwirte, německá sociální demokracie (DSAP) a Křesťansko-sociální strana (DCVP). Byly zde i strany, které vyjadřovaly své sympatie nacistickému hnutí v Německu. Mezi tyto strany patřily Sudetendeutsche Heimatsfront (SHF) a Sudetendeutsche Partei (SdP), ve které vynikala osobnost Konrada Henleina. Toho v roce 1938 vyzval samotný Adolf Hitler, aby hájil požadavky sudetských Němců. Tyto požadavky byly formulovány v dubnu 1938 v rámci Karlovarského programu, který byl vyhlášen na sjezdu Sudetoněmecké strany. Česká vláda tyto požadavky pod tlakem přijala v září téhož roku. Poté události nabraly rychlý spád. Byla podepsána Mnichovská dohoda, Edvard Beneš abdikoval a odletěl do exilu, Slovensko vytvořilo vlastní Slovenský štát a z Českoslovenka se stal Protektorát Čechy a Morava. (Diestler, Jůzlová, 2014)

Na blížící se nebezpečí reaguje i české divadlo. Divadla napříč republikou hrají představení, která se vyjadřují k aktuálním tématům. V Národním divadle je uveden papř. Gogolovo Revizor nebo Gero od Aloise Jiráska. Významným dramatikem a českým spisovatelem této doby byl zajisté Karel Čapek. Už jeho hra, kterou napsal s bratrem Josefem, Ze života hmyzu zaznamenala u diváků Národního divadla úspěch. V předválečné době má Čapek nutkání vyslovit se k aktuálním událostem a napíše drama Bílá nemoc. Drama, jehož ústřední postavou je dr. Galén, vynálezce léku na smrtelnou bílou nemoc, která se šíří neuvěřitelnou rychlostí. Děj se odehrává v předvečer války a zemi velí maršál, národní hrdina a diktátor. Doktor Galén, který válku nenávidí a přeje si světový mír, oznámí, že svůj lék vydá pouze těm státům, které odmítnou válčit a uzavřou mír. Maršál je i přesto připraven zaútočit na malý sousední stát. Jakmile ovšem i on pocítí příznaky bílé nemoci, přijme doktorovo ultimátum. Drama vrcholí scénou, kdy Galén nese maršálovi lék, ale dav provolávající válku doktora usmrtí a zázračný lék je navždy rozdupán. (Hana Konečná a autorský kolektiv, 1983)

Bílá nemoc byla zpočátku hrána ve Stavovském divadle, kde po představení následoval bouřlivý aplaus. Poté byla přesunuta na jeviště Národního divadla. Dobový tisk právem upozornil na možné politické problémy spojené s přesunutím Čapkovu dramatu na státní scénu. Všichni, kteří hru shlédli, jasně pochopili narážky na přicházející válku a nacismus. Proti hře se ohradili zejména lékaři, kteří nesouhlasí s postavou dr. Galéna. „Čapek je obviňován, že podkopává brannost národa.“ (Hana Konečná a autorský kolektiv, 1983, s.223) Hra i přes všechny kritiky byla velmi úspěšná nejen u nás, ale i v zahraničí a Čapek byl navržen na kandidáta Nobelovy ceny. Hra byla i zfilmována, kdy dr. Galéna hrál Hugo Haas a Maršála Zdeněk Štěpánek. Herecké obsazení tedy bylo shodné jako při divadelní inscenaci. Bílá nemoc dostala 28. října 1937 státní vyznamenání. Za necelý rok byla republika vydána Hitlerovi a všichni spojenci demokracie byli pronásledováni, včetně Karla Čapka. V zimě 1938 tento slavný dramatik zemřel. (Hana Konečná a autorský kolektiv, 1983)

V roce 1939, v prvních měsících okupace, dávali lidé opět najevo svou příslušnost k českému národu a i přes zákaz prvomájových oslav se tisíce lidí vydalo na horu Říp. Ostatky romantického básníka K. H. Máchy byly slavnostně převezeny z Litoměřic na Vyšehrad a Národní divadlo inscenuje *Mou vlast a Libuši*. Válka se promítla i do divadelního života. Na počátku července 1939 bylo na rozkaz říšského protektora převedeno Stavovské divadlo pod německou vládu. Divadelní texty byly cenzurovány. Emanuel Moravec, nově zvolený ministr školství a národní osvěty vyzval Národní divadlo, aby hrálo více německých her. Dne 27. května 1942 byl spáchán atentát na Heydricha. Smrt tohoto významného představitele Třetí říše znamenala pro Protektorát tisíce mrtvých, vyhlazení Lidic a Ležáků a vyhlášení stanného práva. Čeští umělci měli vyjádřit svou loajalitu Třetí říši a měli jí vyjádřit právě na půdě Národního divadla. Národní divadlo, symbol vlasteneckých snah, nejvýznamnější kulturní instituce, budova, kde byly oslavovány důležité okamžiky české historie, měla nyní posloužit diktátorskému režimu. 24. června se v hledišti Národního divadla sešlo na 1800 osobností českého divadelnictví (včetně herců Högera, Buriana nebo Kemra), které byly nuceny odpřisáhnout věrnost Hitlerovi a Třetí říši. (Hana Konečná a autorský kolektiv, 1983; Jan Brabec et al., 1983)

5.2.3 Národní divadlo v období komunismu

Potom, co Německo definitivně prohrálo 2. světovou válku a území dnešní republiky bylo během března a května 1945 osvobozeno sovětskou a americkou

armádou, se vlády ujmula KSČ v čele s Klementem Gottwaldem, který se 14. 6. 1948 stal prezidentem. V Československu se budoval socialismus dle vzoru Sovětského svazu. V červenci 1960 byl socialismus dobudován a ČSR se změnilo v ČSSR. Jestliže se 50. léta nesla v duchu represí a politických procesů, 60. léta znamenala pro KSČ jistou krizi, která měla na obyvatelstvo paradoxně pozitivní dopad. Ochabla cenzura a oblast kultury i každodenního života se nesla ve volnějším duchu. Panoval zde „socialismus s lidskou tváří“. Dočasněmu uvolnění byla učiněna přítrž s příchodem vojsk Varšavské smlouvy 21. 8. 1968. (Diestler, Jůzlová, 2014)

Období tzv. normalizace, které nastalo po srpnu 1968, se podepsalo i na českém divadelnictví. Značný počet divadelníků vyjádřil nesouhlas s vpadnutím Varšavských vojsk, ale byli zde i mnozí, kteří novému politickému směru vyjádřili svojí podporu. Mezi nimi byli např. herci Jiřina Švorcová, Vladimír Šmeral, divadelní ředitelé Přemysl Kočí a Zdeněk Míka nebo režisér Evžen Sokolovský. Podle Františka Černého (2008) byli v té době herci a divadelní tvůrci kulturní skupinou, která měla velký vliv na veřejnost. I přesto, že byli pod dohledem strany a svázáni cenzurou, našli vždy způsob, jak dát najevo svoje postoje k aktuálnímu dění, např. prostřednictvím rolí o slušných a poctivých lidech. Ačkoli je nutné zmínit, že mnoho herců účinkovalo v prorežimních filmech a seriálech (30 případů majora Zemana, Plechová kavalerie, Žena za pultem apod.). (Černý, 2008)

Na konci sezony 1971/72 bylo uzavřeno Divadlo za branou. V tomto divadle, které založil Otomar Krejča, vládl svobodomyšlný, demokratický duch. Jeho zavřením chtěli komunisté demonstrovat svoji moc. Divadlo za branou bylo známé i za hranicemi ČSSR a proti jeho uzavření byl ve švýcarském revue Travail Théâtre otištěn protest proti jeho likvidaci. Středem zájmu politických normalizátorů se stalo Národní divadlo (obdobně jako u Třetí říše). „Protože Národní divadlo je státní reprezentativní scénou, věnovaly mu stranické a vládní orgány více pozornosti než kterémukoli jinému divadlu. Do vedoucích funkcí byli dosazováni režimu oddaní jedinci, ochotně, ba iniciativně realizující kulturně politické směrnice a požadavky.“ (Černý, 2008, s.15) Od roku 1969 do roku 1981 se v čele činohry vystřídal několik šéfů, jmenovitě Jiří Dohnal, Bedřich Prokoš a Václav Švorc. Dle Černého (2008) všichni výše jmenovaní porušovali jedno z hlavních poselství ND, a to, aby zaměstnávalo přední české herce. V tomto období byli angažováni především herci politicky spolehliví, kteří sympatizovali s režimem. Cenzuře a ideologii podléhali i divadelní texty a režie. Uplatnění režisérů jako byl

Alfréd Radok, Ladislav Smoček nebo Jiří Menzel bylo pro Národní divadlo nemyslitelné. Pro uměleckou práci nebyly příznivé ani dlouhodobé rekonstrukce Národního, Stavovského a Tylovo divadla. (Černý, 2008)

Národní divadlo se využívalo k různým oslavám a politickým akcím. Stalo se tedy opět politikem své doby. Slavilo se zde výročí narození V. I. Lenina, výročí Vítězného února nebo Velké říjnové socialistické revoluce. Konaly se zde i sjezdy KSČ. Nejvýznamnější politickou akcí se stala tzv. Anticharta. Jednalo o reakci komunistického režimu na zveřejnění dokumentu Charty 77, jejíž text nebyl veřejně známý a byl výrazně zaměřený proti tehdejšímu režimu, který porušoval lidská práva. Aby vláda demonstrovala svou sílu a dala veřejně najevo svůj protest proti Chartě 77, uspořádala 28. 1. 1977 shromáždění předních osobností kulturní scény v budově Národního divadla. „*Na shromáždění byli pozváni lidé veřejně známí a vážení, kulturní elita, umělci ze všech oborů. Většina z nich pravý důvod a smysl akce asi opravdu neznala, nicméně každý musel předpokládat či tušit, že jde o prorežimní mítink, neboť byl svolán krátce po zprávě o Prohlášení Charty 77 (text otiskl poprvé francouzský deník Le Monde 11. ledna), proti níž se okamžitě rozpoutala hysterická kampaň včetně podpisových akcí.*“ (Černý, 2008, s.17) Většina pozvaných osobností přišla pod nátlakem a ze strachu, co by se mohlo stát, kdyby účast odmítli. Někteří si ještě pamatovali obdobnou akci, uspořádanou po atentátu na R. Heydricha. Ke všem přítomným promluvila herečka Jiřina Švorcová, známá svojí oddaností KSČ. Ve svém provolání nazvaném *Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru* vyzdvihla občanskou účast a zodpovědnost každého socialistického umělce. Na závěr celého shromáždění se uskutečnilo hromadné podpisování předneseného provolání. Následně byly v Rudém právu otištěny fotografie zúčastněných spolu se jmenným seznamem, kdo všechno provolání podepsal. Můžeme jmenovat např. Viléma Závadu, Jana Otčenáška, Rudolf Hrušínský, Radovan Lukavský, Karel Kachyňa, Jan Werich a další a další. Právě v souvislosti s Janem Werichem koluje historka, že se herec domníval, že podepisuje prezenční listinu. Tereza Pokorná (2002) v knize *Anticharta* uvádí, že část české společnosti dává přednost těmto pohádkám před možnou pravdou ve snaze neposkvřnit obraz hereckých a jiných idolů. Za příklad uvádí herečku Jiřinu Jiráskovou, o které byl vydán článek, kde se tvrdí, že nepodepsala Antichartu, přitom sama herečka ve své memoárové knize objasňuje okolnosti svého podpisu tohoto dokumentu. Mezi

těmi, kteří veřejně podpis Anticharty přiznali a projeví lítost je např. Zdeněk Svěrák, Michal Pavlata nebo Jiří Ornest. (Černý, 2008; Karlík a Pokorná, 2002)

Podobné setkání, tentokrát představitelů naší hudební scény, se konalo 4. února 1978 v pražském Divadle hudby. Zde přečetla provolání populární zpěvačka Eva Pilarová a ze zúčastněných můžeme zmínit Karla Gotta, Jiřího Korna nebo Jiřího Schelingera. Hudebníci projeví souhlas s provoláním československých umělců. Ostatní, kteří se uvedených shromáždění nezúčastnili, mohli provolání podepsat v sekretariátech uměleckých svazů, v rozhlase, televizi apod. Kdo nepodepsal, riskoval svou kariéru. Celkem Antichartu podepsalo 7.456 umělců. (Anticharta- Ústav pro studium totalitních režimů, ©2008)

6 Národní divadlo v současnosti

Preambule statutu Národního divadla

„Národní divadlo je reprezentativní scénou České republiky. Je jedním ze symbolů národní identity a součástí evropského kulturního prostoru. Je nositelem národního kulturního dědictví a zároveň prostorem pro svobodnou uměleckou tvorbu. Je živým uměleckým organismem, který chápe tradici jako úkol ke stále novému řešení a jako úsilí o nejvyšší uměleckou kvalitu.“ (Národní divadlo- O nás, ©2016)

V současné době zahrnuje instituce Národního divadla pět scén a čtyři soubory. Historie a okolnosti vzniku budovy Národního divadla je již v práci popsána, zaměříme se tedy na popis zbývajících scén.

6.1 Státní opera

Budova Státní opery byla postavena na žádost Německého divadelního spolku, který požadoval divadelní scénu, určenou pouze pro německé divadlo. V polovině 19. století se německé divadlo hrálo ve Stavovském divadle, ale zde se museli Němci dělit o prostor s českými hrami. Na projektu budovy nové německé divadelní podoby se mimo jiné podílel autor Burgtheatru Karl Hasenauer. Budova je postavena v neorokokovém stylu a patří mezi nejkrásnější budovy Evropy. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

Budova Státní opery byla otevřena roku 1888 za znění Wagnerovy opery Mistři pěvci norimberští. Prvním ředitelem se stal Angelo Neumann. V době jeho ředitelství se divadlo dostalo na mezinárodní úroveň. Po Neumannově smrti se ředitelem stal

Alexander Zemlinsky a po něm Georga Szélla. Poslední představení bylo uvedeno 25. 9. 1938 a poté bylo divadlo prodáno československému státu. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

Po druhé světové válce byla dnešní budova Státní opery připojena k Národnímu divadlu (v roce 1948). Tehdy nesla budova název Smetanovo divadlo. Součástí Národního divadla byla až do roku 1992, poté se osamostatnila a jejím zřizovatelem bylo Ministerstvo kultury ČR. Před čtyřmi lety (v roce 2012) se Státní opera Praha stala opět součástí Národního divadla. Diváci zde mohou zhlédnout operní a baletní představení. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

6.2 Stavovské divadlo

Divadlo bylo postaveno hrabětem Nosticem, podle kterého bylo následně pojmenováno. Hraběcí Nosticovo divadlo bylo postaveno v osvíceneckém duchu, kdy divadlo představovalo morální ústav, prokazující kulturní úroveň národa. Divadlo mělo velebit rodnou Nosticovu Prahu a nad budovou se skvěl nápis Patriae et Musis - Vlasti a múzám. Klasicistní divadlo bylo otevřeno roku 1783. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

Stavovské divadlo je spojené se začátkem českého profesionálního divadla. Vedle německých her byly hrány i hry české. V tomto divadle působili bratři Thámové, J. N. Štěpánek, V. K. Klicpera nebo J. K. Tyl. Mimo výrazných osobností českého divadla je se Stavovským divadlem spojena i řada zahraničních umělců. Slavný W. A. Mozart zde uvedl světovou premiéru Dona Giovanniho, Nicolo Paganini předvedl svůj výjimečný talent, dirigoval zde např. slavný Gustav Mahler a mnoho dalších. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

V roce 1920 bylo Stavovské divadlo přičleněno k Národnímu divadlu a diváci tak mohli zhlédnout Čapkovy hry nebo později v 50. a 60. letech hry pod režijním vedením A. Radoka či Otomara Krejčí. V současné době se zde uvádějí činoherní, operní a baletní inscenace. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

Protože se Národní divadlo připojilo k projektu Historická divadla, ocitla se budova Stavovského divadla na mapě Císařské cesty historických divadel v ČR a Rakousku. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

6.3 Nová scéna

Na konci padesátých let minulého století došlo k demolici tří klasicistních domů v prostoru mezi budovou Národního divadla a voršilským klášteřem. Vznikl tak volný prostor, na jehož obsazení bylo vypsáno několik architektonických soutěží. Vítězem se stal Bohumil Fuchs, který ještě před realizací zemřel. Podle schválených plánů z roku 1976 byla plánovaná stavba provozní budovy divadla, restaurace a budovy se společenským sálem. Výstavba nových budov probíhala současně s rekonstrukcí budovy Národního divadla. V roce 1980 navrhl scénograf Svoboda úpravu projektu tak, aby nová budova mohla sloužit jako prostor pro soubor Laterny Magiky. Josef Svoboda společně se Zdeňkem Kunou požadovali prodloužení lhůty k dopracování tohoto projektu, ale městský výbor komunistické strany požadoval dodržení termínu dokončení 18. 11. 1983. Z tohoto důvodu byl realizací pověřen Karel Prager. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

Od roku 1992 je Nová scéna spojena se souborem Laterny Magiky, která byla až do 31. 12. 2009 státní příspěvkovou organizací. Od 1. 1. 2010 je Laterna Magika souborem Národního divadla a budova Nové scény je taktéž pod správou ND. Nová scéna slouží jako prostor pro moderní divadlo a uvádí kromě představení různých souborů ND také různé projekty, festivaly, výstavy apod. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

6.4 Hudební divadlo Karlín

Tato pseudobarokní budova byla postavena roku 1881 a původně sloužila k cirkusovým a varietním představením, a proto zde nebylo klasické hlediště, ale stolové uspořádání. Mezi válkami se zde hrál kabaret a operety. V roce 1932 bylo stolové zařízení nahrazeno klasickými sedadly. Za protektorátu tu měl útočiště soubor uzavřeného Národního divadla a v roce 1944 taktéž činohra Vinohradského divadla. Rok poté zde zahájil pravidelná představení E. F. Burian a po roce 1948 dostalo název Divadlo umění lidu a jeho vedením byl pověřen Jan Werich a Oldřich Nový. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

V současné době je budova Karlínského divadla využívána jako náhradní prostor pro představení opery a baletu po dobu probíhající generální rekonstrukce Státní opery. (Historie- Národní divadlo, ©2016)

6.5 Soubory Národního divadla

Národní divadlo zahrnuje celkem čtyři soubory: činohru, balet, operu a Laternu magiku. Největší proměnou za poslední dekádu Národního divadla prošel činoherní soubor, proto považuji za důležité ji alespoň krátce popsat.

Činohra

Aktuálním šéfem činohry je Daniel Špinar, který do této funkce nastoupil 1. 9. 2015. Daniel Špinar zvítězil v konkursu se svým konceptem *Nová krev*. V rámci tohoto konceptu chtěl šéf činohry dát divadlu nové impulsy a přesto zachovat ustálené tradice. V průběhu října a listopadu 2015 byly pro návštěvníky připraveny tři speciální večery, díky kterým mohli vidět ND z jiné perspektivy. Večer s názvem *Zábor* se odehrál 11. 10. 2015 v prostoru Stavovského divadla a diváci měli možnost zhlédnout zábavnou rekonstrukci zabráni tehdejšího německého divadla českými divadelníky. Druhé představení *Šaráda* se uskutečnilo 1. 11. 2015, tentokrát na Nové scéně, kde se návštěvníci přenesli do dne slavnostního otevření nové budovy roku 1983. Poslední akce se uskutečnila 22. 11. 2015 přímo v budově Národního divadla a nesla název *Výprava*. Zde se skupin návštěvníků ujali známí herci ND (např. Iva Janžurová, Jana Preissová nebo František Němec) a provedli je historickou budovou. Při prohlídce se diváci setkali s významnými osobnostmi spojenými s Národním divadlem a zhlédli herecké ztvárnění různých historických okamžiků. (Špinar, 2015)

Nástupu Daniela Špinara na místo šéfa činohry vyvolal v kulturním světě rozruch. Jak uvádí Petr Fišer (2015) ve svém článku v *Hospodářských novinách* chystal se Špinar proměnit herecký ansámbl ND tak, aby lépe naplňoval představy o moderním divadle a to vzhledem k tak „posvátnému“ a svébytnému tělesu jako je Národní divadlo, nikoho nenechalo klidným. Někteří měli dokonce pocit, že se nový šéf činohry chová k Národnímu divadlu neuctivě, nebo dokonce kacířsky. V článku je uveden výrok ministra kultury Daniela Hermana, který prohlásil, že on sám nemůže do personální politiky ND zasahovat, „*ale přece jenom, je to zlatá kaplička, a ta není stavěna na nějaké experimenty. Měla by se tu hrát spíše klasika, protože do zlaté kapličky jezdí i lidé zvenku, zdaleka.*“ (Herman in Fišer, 2015). S tímto pohledem Petr Fišer nesouhlasil a zdůraznil, že chce-li být Národní divadlo živé, potom musí národu ukazovat to, co se aktuálně děje a nemělo by podlehnout konzervaci. Špinara nevnímal jako experimentátora, ale jako režiséra, který čte a nabízí klasické hry z jiného pohledu.

„Není to žádná posedlost novým, nýbrž potřeba života, který nikdy nemůže žít jen z minulé slávy, jak to často slycháváme právě o Národním, naplněným duchy velkých herců.“ (Fišer, 2015)

Fišer považuje pojem „zlaté kapličky“ za dávno vyprázdněný a tvrdí, že toto označení pro Národní divadlo už neplatí. Národní divadlo by podle něj mělo být místem, kam lidé chodí rádi a kde mohou sledovat, co člověka v každodenním životě trápí a co prožívá. (Fišer, 2015)

7 Vyhodnocení kvantitativního a kvalitativního šetření

7.1 Kvantitativní šetření

7.1.1 Tvorba a vyhodnocení dotazníků

Abych se dozvěděla, zda žáci druhého stupně základních škol mají povědomí o Národním divadle a jaký k němu zaujímají postoj, rozhodla jsem se provést dotazníkové šetření, díky kterému získám za poměrně krátký čas velké množství odpovědí.

Dotazník obsahoval kombinaci deseti otevřených a uzavřených otázek, které jsem se snažila formulovat jednoduše, aby je žáci plně a správně pochopili. Otázky byly vtištěny oboustranně na formát A4.

Na začátek dotazníku jsem zvolila otázky obecnějšího rázu, týkající se návštěvy divadla jako takového. Poté jsem se zaměřila přímo na instituci Národního divadla, kdy mým záměrem bylo zjistit, zda respondenti někdy Národní divadlo navštívili, jestli se o něm v nějakém předmětu učili a jak ho vnímají. Snažila jsem o logické řazení otázek a o jejich střídání tak, aby otevřené otázky nebyly v jednom sledu, ale byly proloženy otázkami uzavřenými.

Zkoumaný vzorek tvořilo 193 studentů základních škol, konkrétně žáků šesté a sedmé třídy. Dotazníkové šetření jsem prováděla na ZŠ Velešín, dne 2. 6. 2016 a na ZŠ Kaplice, Fantova, (dále jen ZŠ Kaplice) dne 6. 6. 2016 a 13. 6. 2016, samozřejmě se souhlasem ředitelů příslušných škol. 154 dotazníků jsem žákům předložila osobně v hodinách Výchovy k občanství a před začátkem vyplňování jsem všechny instruovala, jak mají dotazníky vyplnit. Zdůraznila jsem, že se nejedná o testování vědomostí, ale pouze o vyjádření individuálního postoje či znalostí. Během vyplňování jsem byla připravena odpovídat na případné dotazy či vysvětlit otázku, při jejím nepochopení. Po

vypsání všech dotazníků jsem je osobně vybrala, mohla jsem si tedy být jistá jejich 100% návratností. Žáky, kteří byli v ten den nepřítomni, do statistiky nepočítám. Ve všech třídách jsem se žáků zeptala, zda jim otázky přišly jasné a jednoduše položené. Ohlasy byly pozitivní a nikdo nezmínil, že by otázkám nerozuměl.

Zbýlých 39 dotazníků bylo zodpovězeno prostřednictvím online dotazování na webu www.survio.cz a bylo tak učiněno na žádost zástupce ředitele Základní školy Velešín. Žáci dotazníky vyplnili v rámci hodiny informatiky dne 6. 6. 2016.

Výsledky jednotlivých odpovědí jsem kvůli lepší přehlednosti zaznamenala do tabulek.

7.1.1.1 Pohlaví a věk respondentů

Tabulka 8: výzkumná otázka

ZŠ Fantova, Kaplice		
Jsem:	6. třída (11- 12 let)	7. třída (13- 14 let)
dívka	25	20
chlapec	52	32
ZŠ Velešín		
Jsem:	6. třída (11- 12 let)	7. třída (12- 14 let)
dívka	14	12
chlapec	23	15

Celkem se šetření zúčastnilo celkem 193 žáků, z toho 71 dívek a 86 chlapců. Detailnější údaje o rozložení dívek a chlapců v jednotlivých školách jsou patrné z výše uvedené tabulky. Žáci měli v záhlaví dotazníku kromě pohlaví vyplnit také svůj věk a ročník, který navštěvují.

7.1.1.2 Chodí tvoji rodiče do divadla?

Tabulka 9: výzkumná otázka

ZŠ Fantova, Kaplice		
	6. třída	7. třída
Ano	31	16
Ne	46	36

ZŠ Velešín		
	6. třída	7. třída
Ano	8	9
Ne	29	18

Druhá otázka byla obecnějšího rázu a nebyla zaměřená přímo na osobu žáka, ale na jeho rodiče. Záměrem bylo zjistit, zda rodiče žáků navštěvují divadlo. Ukázalo se, že většina rodičů dotazovaných žáků do divadla nechodí. Porovnáme-li obě základní školy, vidíme, že množství rodičů, kteří divadlo navštěvují je přibližně stejné. Na otázku, zda chodí rodiče divadla, odpovědělo 36% kaplických žáků ANO a 64% NE. Podobné je to u velešínských žáků, kdy 27% rodičů navštěvuje divadla a zbylých 73% ne. Můžeme se domnívat, že návštěvnost žáků divadel (i dalších kulturních akcí) je ovlivněna výchovou a vztahem rodičů ke kultuře, v tomto případě k divadlu. Při vyhodnocování dotazníků bylo zjištěno, že žáci, jejichž rodiče chodí do divadla, mají sami k divadlu kladný vztah a také ho navštěvují. Toto tvrzení se tedy potvrdilo.

7.1.1.3 Jak často chodíš do divadla ty (přibližně)?

Tabulka 10: výzkumná otázka

ZŠ Fantova, Kaplice		
	6. třída	7. třída
Jednou za rok	33	22
Jednou za půl roku	13	13
Jednou měsíčně	3	1
Nechodím vůbec do divadla	27	16
ZŠ Velešín		
	6. třída	7. třída
Jednou za rok	6	10
Jednou za půl roku	6	6
Jednou měsíčně	1	0
Nechodím vůbec do divadla	24	11

Na otázku „*Jak často chodíš do divadla ty (přibližně)*“ odpovědělo celkem 43% žáků ZŠ Kaplice, že navštěvují divadlo jednou ročně, 20 % chodí do divadla jednou za půl roku, 3% jednou měsíčně a zbylých 34% nechodí do divadla vůbec. Celkové odpovědi žáků ZŠ Velešín jsou následující: 25% chodí do divadla jednou za rok, 19% jednou za půl roku, pouhé 2% chodí každý měsíc a 55% nechodí do divadla vůbec. Zde vidíme, že se nejčastější odpověď na obou školách vzájemně liší. Ukázalo se, že na kaplické ZŠ navštěvují žáci divadlo ve větší míře než žáci ZŠ Velešín. Na otázku, proč tomu tak je, můžeme nyní těžko odpovědět. Může to být způsobeno mnoha faktory, které v tuto chvíli nemáme zmapované a na něž by mohl být uskutečněn samostatný výzkum.

7.1.1.4 Byl/a jsi někdy v Národním divadle?

Tabulka 11: výzkumná otázka

ZŠ Fantova, Kaplice		
	6. třída	7. třída
Ano	29	12
Ne	48	40
ZŠ Velešín		
	6. třída	7. třída
Ano	10	11
Ne	27	16

Po úvodních dvou obecnějších otázkách byla zařazena otázka, týkající se přímo Národního divadla. Na otázku, zda někdy žáci navštívili Národní divadlo, odpovědělo 32% všech dotazovaných, že ano a 68% odpovědělo, že v Národním divadle nikdy nebyli. Žáci, kteří odpověděli na danou otázku ANO, měli dále vyplnit, s kým ND navštívili. Nejčastěji respondenti uváděli své rodiče či jiné příbuzné (sourozence, prarodiče). Při podrobné analýze jednotlivých dotazníků jsem zjistila, že většina žáků, kteří Národní divadlo navštívili, zároveň v první otázce uvedli, že jejich rodiče chodí do divadla a z jejich odpovědí na druhou otázku vyplynulo, že sami divadlo navštěvují jedenkrát či vícekrát ročně. Někteří žáci 7. tříd ZŠ Kaplice také doplnili, že ND navštívili se školou v rámci prvního stupně a 10 žáků 6. tříd stejné školy uvedlo, že

v nedávné době byli v Hudebním divadle Karlín, které v současné době spadá pod Národní divadlo. Žáci ZŠ Velešín uváděli pouze rodiče.

Žákům, kteří v ND nikdy nebyli, byla položena otázka, zda by ho chtěli v budoucnu navštívit. Převážná většina odpověděla kladně (75%) a zbytek žáků buď napsal, že ne nebo na otázku neodpověděl.

7.1.1.5 Učili jste se o Národním divadle?

Tabulka 12: výzkumná otázka

ZŠ Fantova, Kaplice		
	6. třída	7. třída
Ano	67	42
Ne	10	8
ZŠ Velešín		
	6. třída	7. třída
Ano	34	25
Ne	3	2

Přestože se žáci dle ŠVP ZV každé ZŠ o Národním divadle již učili nebo probírali témata s ním spojená (především v 5. třídě v rámci vlastivědy a v 6. třídě v hudební výchově nebo ve výchově k občanství), rozhodla jsem se do dotazníku zařadit tuto otázku, abych zjistila, zda tomu tak opravdu bylo. Ze získaných odpovědí je patrné, že ano (87%), i když někteří odpověděli, že ne (12%) a 2 (1%) žáci otázku vynechali. Důvodem záporných odpovědí může být možné zapomenutí získaných vědomostí nebo nechutí na otázku odpovědět.

Tato otázka obsahovala otevřenou podotázku, kdy žáci v případě kladné odpovědi měli vypsát, v jakém předmětu a v jakém ročníku tuto látku probírali. Žáci 6. tříd ZŠ Kaplice nejčastěji uvedli předmět vlastivěda (5. ročník), hudební výchova (6. ročník) a výchovu k občanství (6. ročník). Tři žáci napsali, že se o Národním divadle učili v zeměpisu. Tato informace je překvapující a těžko říct, jestli je to informace pravdivá, nebo od sebe žáci opisovali. Žáci 7. tříd téže školy kromě již zmíněných předmětů napsali ještě dějepis (6. ročník) a esteticko- dramatickou výchovu (volitelný předmět). Žáci obou tříd ZŠ Velešína uvedli shodné předměty a v několika málo případech uvedli i český jazyk.

7.1.1.6 Slyšel jsi někdy o Národním divadle i mimo školu?

Tabulka 13: výzkumná otázka

ZŠ Fantova, Kaplice		
	6. třída	7. třída
Ano	60	46
Ne	17	6
ZŠ Velešín		
	6. třída	7. třída
Ano	26	20
Ne	11	7

Z další otázky bychom se měli dozvědět, jestli se žáci informace o ND dozvídají pouze prostřednictvím základní školy nebo i mimo ní. Z odpovědí vyplývá, že 79% všech žáků získala informace o ND i mimo prostředí školy. Zároveň byla žákům položena doplňující otevřená otázka, na kterou respondenti odpověděli v případě, že o Národním divadle slyšeli i mimo školu. Žáci měli uvést, kde či od koho o Národním divadle slyšeli. Odpovědi z obou škol se shodovaly. Nejčastěji informace předávali rodinní příslušníci a kamarádi, dalšími zdroji byla televize, internet, noviny nebo zprávy. Objevily se i specifické odpovědi jako: „*když jsem s rodinou šla kolem ND, slyšela jsem to od mámy*“, „*při procházce Prahou, nám to říkala průvodkyně*“ nebo „*z nástěnky*“.

7.1.1.7 Napiš cokoliv, co se ti vybaví, když se řekne Národní divadlo?

Tuto otázku jsem záměrně položila jako otevřenou, protože mě zajímalo, co se žákům jako první vybaví, na jakou konkrétní věc si vzpomenou a co jim nejsilněji utkvělo v paměti.

Na tuto otázku odpověděli téměř všichni respondenti (187 ze 193 žáků), i když někteří pouze jedním slovem. Většina žáků uvedla alespoň dvě informace. Vzhledem k velkému počtu odpovědí jsem sloučila ty, které si byly velmi podobné, a celkový přehled odpovědí je zaznamenán v následující tabulce. Vedle zaznamenaných výroků je v závorce uveden počet, kolikrát se daná odpověď v dotaznících objevila.

Tabulka 14: výzkumná otázka

ZŠ Kaplice	
6. třída	7. třída
<i>Je v Praze (15x)</i>	<i>Je v Praze (23x)</i>
<i>Velká majestátní budova (12x)</i>	<i>Herci (15x)</i>
<i>Divadelní představení (8x)</i>	<i>Divadelní představení (13x)</i>
<i>Shořelo a muselo se znovu postavit (3x)</i>	<i>Shořelo a muselo se znovu postavit (8x)</i>
<i>Zná ho celý národ (2x)</i>	<i>Hudba (5x)</i>
<i>Opera (7x)</i>	<i>Opera (3x)</i>
<i>Chodí sem lidé odevšad (2x)</i>	<i>Národ sobě (3x)</i>
<i>Herci (8x)</i>	<i>Zábava (1x)</i>
<i>Zábava (4x)</i>	<i>Kultura, zábava (1x)</i>
<i>Postavili ho obrozenci, národní obrození (3x)</i>	<i>ČR, národ (1x)</i>
<i>Státní divadlo (1x)</i>	<i>Sluha dvou pánů (1x)</i>
<i>Významná česká památka, známé divadlo (6x)</i>	<i>Bedřich Smetana (1x)</i>
<i>Drahé vstupné, luxusní divadlo (2x)</i>	<i>Drahé vstupné (1x)</i>
<i>Muzikál (6x)</i>	<i>Balet (1x)</i>
<i>Národ sobě (1x)</i>	<i>Voskovec a Werich (1x)</i>
<i>Lepší než ostatní! (1x)</i>	
<i>ČR, národ (2x)</i>	

Tabulka 15: výzkumná otázka

ZŠ Velešín	
6. třída	7. třída
<i>Velká stará budova (6x) (krásná a reprezentativní)</i>	<i>Opery (5x)</i>
<i>Shořelo a muselo se znovu postavit (5x)</i>	<i>Muzikály (2x)</i>
<i>Reprezentace české kultury (5x)</i>	<i>Je to divadlo (2x)</i>
<i>Je v Praze (4x)</i>	<i>Jeho podzemí (1x)</i>

<i>Opera (4x)</i>	<i>Labutí jezero (1x)</i>
<i>Zelená střecha (2x)</i>	<i>Praha (1x)</i>
<i>Významná česká památka, známé divadlo (2x)</i>	<i>Skladatelé (1x)</i>
<i>Některá hraná česká pověst (2x)</i>	<i>Koncerty (1x)</i>
<i>První dílo, co se tam hrálo, byla Libuše (1x)</i>	<i>Hudba (1x)</i>
<i>Sláva pro Česko (1x)</i>	<i>Představení (1x)</i>
<i>Josef Kajetán Tyl (1x)</i>	<i>Mikoláš Aleš (1x)</i>
<i>Bedřich Smetana (1x)</i>	<i>Shořelo (1x)</i>
<i>Balet- Labutí jezero (1x)</i>	<i>Opona s nápisem Národ sobě (1x)</i>
<i>Postaveno v 19. Století (2x)</i>	<i>Sedačky (3x)</i>
<i>Hynaisova malba (1x)</i>	<i>Bufet (1x)</i>
<i>Velká stará ošuntělá hrozná nudná budova (1x)</i>	

Nejčastěji žáci uváděli, že Národní divadlo je v Praze a zmiňovali jeho velikost či majestátnost. Dále se objevovaly informace společné pro divadla obecně, a to např., že se zde hrají divadelní představení, opery a balet a interiér zahrnuje oponu, jeviště a sedadla. Z historie ND si žáci nejvíce pamatují na požár, který ho před otevřením postihl. Někteří i vzpomněli na významné osobnosti a události spojené s Národním divadlem. Z odpovědí lze také vyčíst, že Národní divadlo platí v žakovských myslích za největší a nejlepší divadlo ČR, přičemž každý občan ho zná a je reprezentantem české kultury. Pouze jeden žák uvedl, že je to „velká stará ošuntělá hrozná nudná budova“.

Návštěvu Národního divadla mají někteří žáci spojenou s drahým vstupným a luxusním prostředím. Jeden žák na tuto otázku doslova napsal: „prázdná peněženka“.

7.1.1.8 Myslíš si, že Národní divadlo patří mezi symboly České Republiky?

Tabulka 16: výzkumná otázka

ZŠ Fantova, Kaplice		
	6. třída	7. třída
Ano	51	32

Ne	5	10
Nevím	21	10
ZŠ Velešín		
	6. třída	7. třída
Ano	25	12
Ne	1	5
Nevím	11	10

Tato otázka byla orientována na zjištění postoje žáků k instituci Národního divadla, jakožto symbolu české národní identity. Otázka byla záměrně vytvořena jako uzavřená, aby nedošlo k nepochopení otázky a jejímu případnému nezodpovězení. Respondenti měli na výběr ze tří odpovědí. 62% žáků si myslí, že Národní divadlo patří mezi symboly České Republiky, 11% je přesvědčeno o opaku a 27% si tímto tvrzení není jisto.

7.1.1.9 Patří podle tebe Národní divadlo mezi významné české památky?

Tabulka 17: výzkumná otázka

ZŠ Fantova, Kaplice		
	6. třída	7. třída
Ano	74	51
Ne	3	1
ZŠ Velešín		
	6. třída	7. třída
Ano	34	23
Ne	3	4

Na rozdíl od předchozí otázky, měli respondenti v této otázce celkem jasno. Celkem 94% žáků nepochybuje o tom, že Národní divadlo je eminentní česká památka a pouhých 6% ho za významnou památku nepovažuje.

7.1.1.10 Slyšel/a jsi někdy heslo „Národ sobě“?

Tabulka 18: výzkumná otázka

ZŠ Fantova, Kaplice		
---------------------	--	--

	6. třída	7. třída
Ano	36	32
Ne	41	20
ZŠ Velešín		
	6. třída	7. třída
Ano	18	17
Ne	19	10

Poslední položená otázka byla asi nejkonkrétnější ze všech otázek. Prvním cílem bylo zjistit, jestli je toto notoricky známé heslo povědomé i současné mládeži. Z výsledků dotazování plyne, že 53% žákům obou škol toto heslo „Národ sobě“ něco říká nebo o něm už slyšeli. To ovšem neznamená, že jeho významu rozumí. Abych zjistila, zda ho správně chápou a dokážou interpretovat, přiřadila jsem k této otázce ještě otevřenou podotázku, ve které jsem po žácích (kteří označili jako odpověď ANO) požadovala jeho vysvětlení. Ze 103 žáků napsalo „správnou“ odpověď pouze 6. Správně uvedli, že probíhaly celonárodní sbírky a z vybraných peněz bylo Národní divadlo postaveno. Zbývající odpovědi můžeme rozdělit na ty, které s heslem a stavbou divadla souvisí, jako např. „že národ je na sebe pyšný, proto postavil divadlo“, „že si národ navzájem pomáhá“, „že je národ samostatný“, „národ je svůj a má svoji kulturu“, „spojení českého národa“, „svobodný, kulturní národ“ nebo „že jsou v tom Rakousko- Uhersku už viditelný“ nebo na ty, které naznačují nepochopení významu pojmu: „když se nám něco nepovede, udělat to znovu“, „že se mohou všichni sejít v divadle“, „národ je synonymum památek, např. Národní divadlo, muzeum“, „každý rozhoduje sám o sobě“, „jsme národ, ve kterém si lidé pomáhají“, „Češi se měli skládat podle sebe, ne podle druhých“. Mezi odpověďmi se často objevilo slovo nevím. Celkem 41 žáků z obou škol o pojmu „Národ sobě“ slyšelo, ale nevědělo, co znamená.

Ukázka celého dotazníku je obsažena v příloze.

7.2 Kvalitativní šetření

7.2.1 Řízené a polostrukturované rozhovory

7.2.1.1 Rozhovory s učiteli předmětu výchova k občanství

Za účelem získání širších informací o pronikání tématu Národního divadla do výuky a jeho vnímání ze strany žáků II. stupně ZŠ, jsem provedla rozhovory s učiteli výchovy k občanství. Vzhledem k časové vytíženosti učitelů jsem byla nucena zvolit dotazování prostřednictvím emailové komunikace. Z celkem 4 oslovených učitelů mi rozhovor poskytly pouze dvě učitelky ze ZŠ Kaplice, konkrétně Mgr. Benešová a Mgr. Šauflerová. I přesto se domnívám, že získané informace jsou za dané školy dostačující a rozhovory splnily svůj účel. Dotazování se uskutečnilo ve dnech 7. - 10. 6. 2016.

Úvodem rozhovoru mě zajímalo, jaký je zájem žáků o kulturní akce a jakou pozici v jejich žebříčku zaujímá divadlo. Obě dvě učitelky se shodly na tom, že zájem o kulturu je individuální záležitost. Dle názoru Mgr. Benešové hraje velkou roli rodina a její finanční možnosti. Konkrétně v její třídě mají žáci o kulturu velký zájem a někteří se aktivně věnují hudbě. Divadlo je ovšem u dětí méně populární než např. kino. Podle názoru Mgr. Benešové je to ovlivněno nabídkou, která je v městě, jako je Kaplice rozhodně menší, než např. v Praze, kde je na výběr z různých divadel i představení. V malých městech mají lidé „jiné priority, méně peněz, cesta za kulturou je složitější, nákladnější.“ Podle Mgr. Šauflerové je v tomto ohledu důležitý model rodiny a pokud má rodina o divadlo zájem, dítě ho taktéž získá a následně návštěvu divadla samo aktivně vyhledává. Další otázka směřovala na národní cítění žáků, na jejich postoje k vlastnímu národu. Z obou rozhovorů vyplynulo, že žáci jsou na svůj národ hrdí. Mgr. Šauflerová uvedla, že žáci dokáží určit, co náš národ utváří a co nás reprezentuje. Mgr. Benešová dodala, že žáci mají jak kladné, tak záporné vzory, ale převažují ty kladné a na ty snad mohou být hrdí, na rozdíl od jejího dětství a dospívání v době komunismu. Účelem rozhovoru bylo také zjistit, jestli žáci ZŠ jezdí na divadelní představení. Ukázalo se, že žáci pravidelně navštěvují Malé divadlo v Českých Budějovicích a příležitostně divadlo v Českém Krumlově. Zároveň bylo zjištěno, že Národní divadlo zatím nenavštívili.¹ Následující otázka se týkala ukotvení tématu Národního divadla ve výuce. Učivo o ND se podle Mgr. Benešové vyskytuje na I. stupni v rámci vlastivědy a

¹ Týden po uskutečnění dotazování a rozhovorů jsem s Mgr. Benešovou komunikovala a byla jsem potěšena zprávou, že jí tento výzkum namotivoval a příští rok by se svojí třídou chtěla zorganizovat zájezd do Národního divadla.

na II. stupni v předmětech dějepis, český jazyk a občanská výchova. Mgr. Šauflerová zmínila pouze občanskou výchovu, ale doplnila, že je o ND vyučováno v rámci „[...]učiva o státě, České republice, národnosti. Ale pouze okrajově.“ Závěrem rozhovoru mě zajímalo, jestli obě dvě vyučující Národní divadlo někdy navštívily a jestli ho považují za symbol České republiky. Jak Mgr. Šauflerová, tak Mgr. Benešová ND v minulosti navštívily a obě ho zároveň považují za národní symbol, přičemž Mgr. Šauflerová pochybuje o jeho proslulosti za hranicemi republiky.

7.2.1.2 Rozhovory s pracovníky Národního divadla

7.2.1.2.1 Řízený rozhovor s lektorkou tvůrčích dílen

Abych zjistila, jestli se Národní divadlo orientuje i na mladé diváky, popř. spolupracuje se školskými institucemi, obrátila jsem se na lektorku tvůrčích dílen Národního divadla paní Danielu von Vorst a požádala ji o zodpovězení několik otázek. Vzhledem k zaneprázdněnosti paní von Vorst se řízený rozhovor uskutečnil pomocí emailové komunikace.

Dle slov paní Daniely von Vorst slouží Tvůrčí dílny jako doprovodný program určený pro diváky Činohry a Laterny Magiky. „*K vybraným inscenacím připravuji program zpravidla před návštěvou představení, ve kterém se diváci naladí na témata inscenace nebo se o inscenaci, tvůrčích či autorovi dozví něco více.*“ Veškeré doprovodné programy všech čtyř souborů spadají pod nově vytvořený prostor s názvem ND+, v jehož rámci jsou pro diváky připraveny dramaturgické úvody, diskuze s tvůrci po představení, neformální setkávání v kavárně s názvem ND Café a další. Školním skupinám nabízí paní von Vorst tvůrčí dílny před návštěvou představení. „*V tvůrčích dílnách před představením se společně přibližujeme tématům inscenace, a to pomocí dramatických her a cvičení, hraním v rolích a vstupováním do herních situací a vlastní interpretací postav nebo jen zážitkem ze hry, která na první pohled s daným divadelním titulem tematicky nesouvisí. Zkušenost z tvůrčí dílny se pak divákovi propojí v okamžiku sledování divadelního představení. Cílem tvůrčích dílen tak je nabídnout divákovi takové aktivity, které mu umožní dopředu se zamyslet nad tématy, která jsou pro danou inscenaci zásadní, konfrontovat své vlastní postoje a názory k problematickým otázkám a podpořit postoj tzv. aktivního diváka.*“ Paní Daniela von Vorst pracuje s dětmi od 5 let až po dospělé, ale nejčastějšími účastníky dílen jsou žáci středních škol a gymnázií. Jelikož jsem na stránkách ND našla programy pro základní školy, střední školy i pro učitele, zajímalo mě, jaký je o ně zájem přímo ze strany škol a pedagogů. Dle získaných

informací je zájem o programy velký. Dílny probíhají přímo v budově Národního divadla. Paní Daniela von Vosrt dodala, že „*Jde o práci s diváky – audience development a výchovu k diváctví, což jsou činnosti, které v dnešní multimediální době u divadel nemohou chybět.*“ Z tohoto výroku jasně vyplývá, že Národní divadlo reaguje na požadavky moderní společnosti a používáním moderních technik a technologií se účelně přibližuje současné společnosti. Největší zájem je o program nazvaný Divadlo? Divadlo!, určený pro žáky I. stupně, který není vázán na konkrétní inscenaci, ale snaží se divákům ukázat divadlo zblízka. Zážitekovou formou se děti dovídají, jak funguje divadelní provoz, a žáci si mohou ve zjednodušené formě vyzkoušet práci zaměstnanců divadla. „*Velkému zájmu se těší i speciální nabídka pro učitele tzv. Tahák (pro učitele). Jedná se o setkání před vybraným představením, které je vhodné i pro návštěvu s žáky či studenty. Během něj se učitelé dozvědí o obsahu a podobě tvůrčí dílny k danému titulu, setkají se s dramaturgem inscenace a po společné návštěvě představení zakončujeme divadelní večer v neformálním prostředí divadelní kavárny.*“

Další otázka se týkala zasílání nabídek tvůrčích dílen do školských zařízení. Účelem otázky bylo zjistit, zda existuje ze strany Národního divadla aktivní zájem šířit informace o představeních a provozu divadla a přiblížit jej tak mladé generaci. Z odpovědi vyplývá, že s učiteli, kteří se do nějakého programu již zapojili, je paní Daniela von Vosrt i nadále v kontaktu a pravidelně dostávají newsletter s cíleně vybranými informacemi podle typu školy a věku žáků. Nabídka je také rozesílána v celodivadelním newsletteru. Z tohoto vyplývá, že informace jsou rozesílány, ale pouze přihlášeným odběratelům nebo lidem, kteří se již nějakého programu zúčastnili. Školy, které se o nabídku aktivně nezajímají a samy ji nevyhledávají, nedostávají informace žádné. I přes tento fakt převažuje poptávka škol po dopoledních představeních provozní možnosti divadelních budov ND.

Na otázku, zda má ND k dispozici nějaké studie, výzkumy, příp. postřehy kolik procent návštěvníků ND jsou právě žáci ZŠ paní Daniela von Vorst odpověděla: „*Výzkumy ani statistiky k dispozici nemám, pokud máte na mysli diváky ve věku 6-14let, tak ti navštěvují odpolední představení pro rodiny s dětmi. Právě pro tuto skupinu rodičů a dětí nabízím víkendové programy s názvem Spolu do Národa! Nebo se děti během školní docházky dostanou do divadla právě se školní návštěvou, a to jednak během dopoledních představení a dále při veřejných generálkách, pokud je titul vhodný pro žáky ZŠ.*“

Poslední otázka směřovala na zjištění postojů žáků ZŠ k Národnímu divadlu, a zda ho zařazují mezi důležité symboly České republiky. Dle názoru paní Daniely von Vorst je otázka „*jak žáci základních škol ND vnímají a zda by byli vůbec schopni definovat, co je „důležitý symbol ČR“, spekulativní.*“

7.2.1.2.2 Polostrukturovaný rozhovor s mluvčím ND

Kromě pátrání, zdali a jak je Národní divadlo ukotveno ve výuce výchovy k občanství a jaké jsou postoje žáků II. stupně k této instituci, jsem se současně zaměřila na jeho symbolickou podstatu. V této souvislosti jsem oslovila pana Tomáše Staňka, mluvčího Národního divadla, kterému jsem prostřednictvím předem domluveného telefonického rozhovoru položila několik otázek.

První otázka se shodovala s poslední otázkou pro paní Danielu von Vorst, která se týkala vnímání ND žáky základních škol, jakožto symbolu České republiky. Dle názoru pana Staňka hraje v tomto ohledu významnou roli daná základní škola, respektive její pedagogové. Vedení Národního divadla si uvědomuje, že v současné době mají žáci a studenti na výběr z mnoha rozličných programů a s rozvojem zábavní techniky a internetu si mohou vybírat z nepřehledného množství způsobů trávení volného času a zábavy. Snaží se proto mladé generaci ukázat, v čem je ND zajímavé a věří, že pokud je nějaký program zaujme, vytvoří si k němu vztah a budou ho navštěvovat i v budoucnu. Z tohoto důvodu vznikl nový prostor nazvaný ND+ („endéplus“), jehož program je zaměřený na jednotlivce i skupiny ze školního i mimoškolního prostředí. V rámci ND+ jsou pro pedagogy připraveny různé motivační programy, kde se např. dozvědí, jak pracovat s divadelními představeními, jsou jim nabídnuty pracovní listy, setkání s herci nebo si žáci mohou ve zjednodušené verzi vyzkoušet různé divadelní profese. Tvorbu a vedení těchto programů, sloužících k aktivizaci žáků a veřejnosti, má v Národním divadle na starosti divadelní pedagog, kterým je paní Daniela von Vorst. S tímto konceptem dlouhodobě pracují i v zahraničí, např. v Anglii a v Německu, kde byla právě paní von Vorst na pracovní stáži.

Na otázku jakou roli by mělo Národní divadlo naplňovat pro současnou českou kulturu a zdali ji naplňuje, odpověděl pan Staněk, že v preambuli Národního divadla je obsažena jeho role a poslání a to se samozřejmě vedení ND snaží naplňovat, i přesto, že není vždy jednoduché plnit všechna očekávání. S tím souvisela má další otázka a to, kdo je cílovou skupinou Národního divadla? Na tuto otázku pan mluvčí zdůraznil

základní poslání Národního divadla a to hrát pro celý národ, tedy pro všechny. Národní divadlo je státní instituce a není tedy zaměřené pouze na jednu cílovou skupinu, ale uvádí široký repertoár her a žánrů.

Na závěr rozhovoru mě zajímalo, jestli byl symbol Národního divadla v minulosti zneužit, konkrétně za období komunismu. Podle názoru pana Staňka se každý nedemokratický režim snaží ovládnout instituce jako je Národní divadlo z důvodu „moci“, kterou herci a umělci disponují. Pokud je režim neovládne, snaží se je alespoň potlačovat. Z jeho pohledu by se v dnešní svobodné demokratické společnosti nic takového opakovat nemělo.

7.2.1.3 Rozhovory s osobnostmi z divadelního prostředí

Abych získala širší škálu názorů a odpovědí na dané téma, rozhodla jsem ještě uskutečnit dva rozhovory. První se senátorem a bývalým ředitelem Jihočeského divadla Mgr. Jiřím Šestákem, Ph.D. Je důležité zmínit, že Jiří Šesták je členem garanční rady ND², tudíž můžeme usuzovat, že se v dané problematice orientuje nejen z hlediska divadelníka, ale i odborného spolupracovníka Národního divadla a Ministerstva kultury.

Druhý rozhovor byl veden se současným ředitelem Jihočeského divadla MgA. Lukášem Průdkem.

7.2.1.3.1 Polostrukturovaný rozhovor s Mgr. Jiřím Šestákem, Ph.D.

Rozhovor s Jiřím Šestákem proběhl dne 9. 6. 2016. Na úvod bylo představeno téma a oblasti, kterými se tato práce zabývá. Následovala žádost o nahrávání rozhovoru, se kterou Jiří Šesták souhlasil. Počáteční otázky byly zaměřeny na osobu respondenta s účelem zjistit, jaký měl v dětství vztah k divadlu a kdy poprvé navštívil Národní divadlo. Otázky byly položeny se záměrem, aby se oba účastníci rozhovoru „naladili“ na následující otázky. Z odpovědí vyplynulo, že rodiče Jiřího Šestáka, zejména jeho matka měla k divadlu kladný vztah a celá rodina divadelní představení navštěvovala. Do divadla se chodilo i v rámci povinné školní docházky. Výhodu školních představení spatřuje Jiří Šesták především v možnosti seznámení žáků s divadelním prostředím, ale zároveň je podotkl, že v tomto věku mají děti k tomuto typu zábavy otažitý vztah. Zde spíše záleží na rodině, která dítěti předává určité hodnoty i vztah ke kultuře (tento názor

² „Garanční rada ND je poradním orgánem ministra kultury, který byl založen po nástupu Jana Buriana do funkce ředitele ND.“ [online]. [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-voicum/Ministr-Herman-jednal-s-Garancni-radou-Narodniho-divadla-324463>

zastávají všichni respondenti provedených rozhovorů). Národní divadlo navštívil během dětství celkem dvakrát. V té době vnímal Národní divadlo jako dominantu a více než přestavení ho zaujaly obrovské prostory. Informace o historii ND se dozvěděl prostřednictvím souseda jeho pražské tety, který byl profesí historik a při procházkách Prahou ho seznamoval s její historií, včetně historie Národního divadla. Dle Šestákovo odpovědi byly informace předány s emocí, „*kteřá je nejlepším nositelem té informace, protože to někdo říká s nadšením a zapálením a ta emoce zůstane až do dospělosti.*“

Z následujícího rozhovoru vyplynulo, že pro starší generace bylo divadlo nositelem společenských zážitků a vlastně jeden z mála způsobů zábavy (neměli bychom opomenout fakt, že v 60. letech vlastnil televizi málokdo) a bylo to místo, kde se lidé mohli přirozeně setkávat. Zároveň stále žil duch národního obrození a první republiky, která vlastně představovala završení obrozeneckých snah. Bohužel to bylo zneužito komunistickou propagandou, která toto období mytizovala a zároveň „zatemnila“ řadu reálií, týkajících se okolností vzniku Národního divadla. Zdůrazňovalo se vzepětí a schopnost národa vybudovat tuto instituci, ale zároveň se nikde nezmiňovalo, že nebýt ekonomické podpory Franze Josefa II. a šlechty, toto divadlo by nikdy nebylo postaveno.

Dalším faktorem, proč měli lidé v 60. a v 70. letech Národní divadlo ve velké úctě bylo herecké složení souboru. Dle slov Jiřího Šestáka „*tam hrála ta stará herecká garda, která se rekrutovala už od 20. let 20. století. Spolu s Hilarem přišel výkvět českého herectví. To byla skutečně elita. Já, když jsem v 70. letech studoval DAMU, mohl jsem jít do ND na pitomou ruskou hru, která mě ani moc nezajímala, ale viděl jsem herce, jako byl Hrušínský, Kemr, jako byla Medřická a tak dále.*“ Byla to doba, kdy Národní divadlo soustřeďovalo elitu herců, která se kromě divadla objevovala i ve filmech. Jiří Šesták dodal, že v tehdejší době dokázali lidé, kteří do Národního divadla běžně nechodili, vyjmenovat herce, kteří v něm vystupovali. V dnešní době to ale tak není. Národní divadlo už není elitní v herecké, režijní, ani dramaturgické formaci. I přestože pro ND pracovali a pracují šikovní lidé, nejsou zde velikáni, jakým byli např. Otomar Krejča a Jan Kačer. Soudobé špičkové herce nalezneme spíše v malých divadlech, na malých scénách. Má další otázka byla, proč tomu tak je? Podle názoru pana Šestáka byla česká kultura, včetně Národního divadla velmi poškozena normalizací, která nastala po úspěších, které česká kultura zaznamenala v 60. letech. V té době se naše kultura stala světovým fenoménem (úspěch na Expo v roce 1958,

rozvoj filmu, překlady českých literátů apod.). Došlo k uvolnění a český národ na sebe mohl být opět hrdý. Následovala okupace, emigrace různých osobností a omezení tvůrčí svobody. V této době vznikalo plno malých divadel a dramatici „šli po intimním způsobu vyjádření.“ Tento fenomén úzkého dialogu a malých scén vedl vytvoření nového typu herectví, který se diametrálně odlišoval od herectví v Národním divadle. Proto herci, kteří byli výborní na malých jevištích a přešli do Národního divadla, jako by něco ztratili. Nebylo jim rozumět a byli fádni. Hrát v Národním divadle, to znamená mít velkou energii a tu předávat lidem. Pro spoustu herců je tedy hodnotnější být divákům blíž, být intimnější a pravdivější.

Následující otázka byla zaměřená na roli, kterou by Národní divadlo mělo naplňovat pro soudobou moderní společnost. Podle názoru pana Šestáka by mělo být Národní divadlo jen jedno. Podle něj je nonsens, že v České Republice je několik národních divadel. Například ve Francii jsou národní instituce velmi štědře dotované státem a slouží jako pomyslná výloha oficiální kultury. Tyto instituce nejsou špičkové nejen svými soubory a výkony, ale i prostředky, které se do nich vkládají. Podobně by mělo fungovat i naše Národní divadlo. Velkou výhodou Národního divadla vidí Šesták v jeho poloze. ND leží na tzv. zlatém kříži, mezi Berlínem a Vídní a mezi Paříží a Moskvou nebo Varšavou. V minulosti cestovali významní skladatelé v určitém prostoru a Praha byla jeho středem, tudíž většina cest přes ni vedla. Proto se také můžeme pyšnit, že v Praze byla uvedena světová premiéra Dona Giovaniho. Být opět součástí tohoto zlatého kříže by měla naše národní ctižádost, potažmo ctižádost Národního divadla. Měli bychom usilovat o to, aby se lidé, kteří cestují z Berlína do Vídně nebo z Paříže do Moskvy, měli potřebu v Praze zastavit, aby buď něco viděli, nebo něco tvořili. Proč tomu tak není, má mnoho důvodů. Jedním z nich je nízký rozpočet ND, který je přibližně třetinový než třeba rozpočet francouzské opery. Dalším je skutečnost, že pro umělce není ND prestižní scénou. Současný management Národního divadla ale usiluje o pravidelná vystupování špičkových umělců, i přes nedostatek financí.

Při rozhovoru byl zjištěn důležitý fakt, a to, že Jiří Šesták byl členem komise, najatou ministryní kultury v letech 2011- 2013 Alenou Hanákovou, která měla zmapovat stav Národního divadla a doporučit řešení, která povedou k institucionální proměně ND, k jeho větší flexibilitě a dynamičnosti a k efektivnějšímu využívání prostředků. Ze získané odpovědi vyplývá, že vedení Národního divadla spolu s ministerstvem kultury si uvědomuje nutnost modernizace této instituce a jejího

přizpůsobení současné společnosti a jejích požadavků. Konkrétně Jiří Šesták navrhl, aby budova Národního divadla nesloužila pouze jednomu stálému souboru, ale aby byla „prázdná“ a soubory velkých divadel z celé České republiky mohly na jeho jevišti předvést to nejlepší z jejich tvorby. Tento návrh ale nebyl přijat. Výsledky mapování nebyly zveřejněny, pouze sloužily jako interní výzkum pro potřeby Národního divadla. I přesto mě zajímaly dopady mapování. Jiří Šesták mi poskytl informaci, že na základě doporučení komise byl v roce 2013 přijat nynější ředitel Národního divadla, Jan Burian. Jan Burian byl obeznámen s výsledky mapování i doporučeními komise a snaží se je naplňovat. Jiří Šesták také inicioval návrh nového zákona o zakládání divadel více subjekty (po vzoru holdingového vedení vídeňských divadel).

Závěrečná otázka rozhovoru byla zaměřena na to, zda občané České republiky vnímají Národní divadlo jako symbol české kultury a národní identity. Odpověď Jiřího Šestáka byla jednoznačná: „*Rozhodně ano.*“

7.2.1.3.2 Polostrukturovaný rozhovor s MgA. Lukášem Průdkem

Rozhovor s ředitelem Jihočeského divadla se uskutečnil 3. 6. 2016 a je z něj pořízený zvukový záznam, s jehož zaznamenáním respondent souhlasil. Předně jsem vysvětlila, čím se bakalářská práce zabývá a co obsahuje.

V první otázce mě zajímalo, na jaký typ obecnstva se Národní divadlo zaměřuje a zda do něj můžeme zařadit i dětskou generaci. Podle Lukáše Průdka by mělo být Národní divadlo určeno všem věkovým kategoriím a tomu odpovídá i repertoár, který obsahuje různé typy představení, včetně dětských představení. V České republice, potažmo v Praze samozřejmě existují i divadla, která jsou na dětské diváky přímo zaměřena nebo mají vedle ostatních souborů i soubor, který hraje jen dětská představení. Takovým divadlem je i Jihočeské divadlo, které má kromě souboru činohry, opery a baletu ještě soubor Malého divadla, který hraje pro děti a mladé diváky. I přesto by každý Čech měl Národní divadlo alespoň jednou za život navštívit.

Na tvrzení, že při návštěvě školního představení v Národním divadle neobohacuje žáky pouze daná inscenace, ale i celková atmosféra budovy Národního divadla reagoval Lukáš Průdek tím, že je důležité, jak se na ND díváme. Buď se na něj můžeme dívat jako na živý organismus, který se neustále mění a vyvíjí a to se promítá především v repertoáru a inscenacích, nebo ho můžeme vnímat skrze jeho historii a skrze to, že je onou pověstnou „zlatou kapličkou“. To ovšem už nesouvisí s tím, co se

hraje na jevišti a měli bychom tyto dva pohledy vnímat odděleně. Ta jeho „živá“ část by měla soustředit současné nejlepší umění.

Na toto tvrzení navazovala má další otázka a to, jestli stále platí, že dostat se mezi herce Národního divadla stále znamená vrchol kariéry? Dle názoru pana Průdka by se toto tvrzení nemělo stavět do roviny, že to mu dřív tak bylo a platí to dodnes. „*Já si myslím, že to divadlo je živá věc a pokud vedení Národního divadla prostě vybuduje takový soubor a bude tvořit tak kvalitní repertoár a zajímavou uměleckou práci, tak ano, každý český herec půjde za nějakou osobností, která je v čele toho divadla a půjde tam především proto, že se tam hraje dobré divadlo a to, že to je Národní divadlo, bych řekl, že je to až druhá věc.*“ Zároveň dodal, že v době, kdy na jevišti vystupoval Josef Kemr nebo Karel Höger bylo ND velmi významné. Poté byly doby, kdy na významnosti trochu ztratilo, ale v současné době, kdy se novým šéfem činohry stal Daniel Špinar, hraje v ND mnoho mladých herců, kteří sice nejsou tak známý jako Josef Kemr a možná by před nějakým časem raději hráli v jiném divadle než v Národním, ale jejich příchod je pozitivní především v tom, že oni jako mladá generace opět vidí smysl hrát v ND.

Dále mě zajímalo, zda Lukáš Průdek navštívil Národní divadlo v rámci povinné školní docházky. Odpověď byla negativní, ale současně jsem dozvěděla, že s Národním divadlem byl v dětství poměrně blízce spjat a to přes osobu jeho otce, který se stal šéfem opery Národního divadla, když bylo Lukáši Průdkovi 13 let. V této době se celá rodina přestěhovala z Českých Budějovic do Prahy a on sám účinkoval v Prodané nevěstě. Po tomto zjištění mě zajímalo, jak pohlížel na Národní divadlo v jeho tehdejších 13 letech. Jestli ho vnímal jako určitý symbol kultury, národa a české identity. Pan Průdek odpověděl, že ho tak nevnímal a vlastenectví nebo pocit češství si v této době vůbec neuvědomoval. Dle jeho názoru se vlastenectví nedá učit, ale může vzniknout až jako vedlejší produkt určitých zážitků. I přestože zastával jeho otec významnou funkci v Národním divadle, nenutil ho, aby poznával jeho historii a měl ho v úctě. Právě proto, že nemusel absolvovat povinné návštěvy Národního divadla, našel si k němu cestu sám. S jeho historií se seznámil až při studiu produkce na DAMU, kdy v předmětu historie divadelní produkce poznal okolnosti jeho vzniku apod. Na historii Národního divadla je zajímavé, že „*je kolem toho taková aureola, že ta Zlatá kaplička, Národ sobě, pojďme se složit na nový a ono to tak je jen do jisté míry. Jenže když tu historii ukážete celou, tak je to vypovídající o českém národě.*“

Závěrem jsem se zeptala, zda patří Národní divadlo mezi symboly České republiky. Lukáš Průdek, jako ostatní respondenti rozhovorů odpověděl, že ano a dodal, že je symbolem nejen z historického hlediska, ale že každý evropský stát má něco, co reprezentuje danou oblast a v rámci českých divadel je Národní divadlo určitě jejich reprezentantem.

Shrnutí

Ukázalo se, že oba respondenti byli nebo jsou s Národním divadlem úzce spojeni. Lukáš Průdek přes osobu svého otce, který byl v určité době šéfem opery ND a Jiří Šesták přes jeho funkci v garanční radě ND a účast v komisi, která mapovala stav Národního divadla. Jak Lukáš Průdek, tak Jiří Šesták vyrůstali v rodině, která měla k divadlu kladný vztah a rovněž se oba o „úplné“ historii Národního divadla dozvěděli až v dospělém věku. Dále se shodují na tom, že éra, kdy byly v souboru Národního divadla (především v souboru činohry) soustředěny naše herecké špičky, již dávno pominula. Z rozhovoru s Jiřím Šestákem navíc vyplynulo, že vedení ND usiluje o to, aby Národní divadlo bylo opět prestižní scénou České republiky. Lukáš Průdek navíc kvituje působení současného šéfa činohry Daniela Špinara, díky kterému účinkuje v činoherním souboru mnoho mladých herců a tím se podle něj mění vnímání obrazu Národního divadla mladou generací. I přes různé peripetie, které jsou s Národním divadlem spojené, je podle obou respondentů Národní divadlo stále symbolem a reprezentantem české kultury a českého národa.

8 Závěr

Během analýzy školních kurikulárních dokumentů se ukázalo, že konkrétní zmínku o Národním divadle v předmětu výchova k občanství nenalezneme ani v jednom ročníku na II. stupni základní školy. Přesto žáci v dotazníku uváděli, že se o Národním divadle učili i v tomto předmětu. Potvrzuje se tedy předpoklad, že se téma Národního divadla objevuje v rámci učiva spojeného s kulturou, uměním a vlastí. Potvrdilo se, že v ostatních předmětech, konkrétně v českém jazyku, dějepise a hudební výchově se učivo zaměřené na Národní divadlo vyskytuje. Tento fakt je podložen získanými odpověďmi v dotazníku.

Z dotazníkového šetření dále vyplynulo, že většina dotazovaných Národní divadlo dosud nenavštívilo, ale o jeho návštěvu projevíli zájem. Jak žáci Národní divadlo vnímají, můžeme usuzovat na základě jejich dalších odpovědí, z nichž plyne, že ho chápou jako největší divadlo České republiky, které je pro náš národ významné. I přestože ho bezmála všichni považují za významnou českou památku, o jeho symbolické podstatě je přesvědčeno pouze 62% dotazovaných.

Z rozhovoru s lektorkou tvůrčích dílen Národního divadla Danielou von Vorst vyplynulo, že Národní divadlo ve své široké škále představení nabízí i speciální představení pro základní školy. Dále je žákům ZŠ Národní divadlo a jeho inscenace přibližováno právě prostřednictvím různých workshopů a programů tvůrčích dílen. I přesto, že je o tyto programy ze stran škol velký zájem, oslovovány jsou pouze školy, které se buď nějakých projektů již zúčastnily, nebo se přihlásily k odběru newsletterů. To znamená, že ze strany Národního divadla nedochází k oslovování základních škol, které se do těchto aktivit samy nezapojují nebo je nevyhledávají.

Otázka, proč je Národní divadlo jedním ze symbolů české národní identity, byla zodpovězena v rámci kapitoly, která objasňuje motivaci jeho postavení a důležité historické okamžiky s ním spojené. Na základě shromážděných informací je nezpochybnitelné, že ND vždy nesloužilo jen jako kulturní instituce, ale i jako politický symbol v určitých obdobích českého národa. Jaká je ovšem jeho role pro soudobou společnost? Jaké požadavky by mělo moderní národní divadlo splňovat? Tyto i jiné otázky jsou zodpovězeny prostřednictvím rozhovorů, z nichž plyne, že i přes jeho

významné historické postavení v naší kultuře by ND jako takové nemělo ustrnout a mělo by uvádět představení, která vstřebávají moderní impulzy a usilují o co nejvyšší divadelní kvalitu. Podle získaných informací toto vedení Národního divadla uvědomuje a provádí kroky, které vedou k jeho modernizaci a popularizaci ve společnosti. Vzhledem k tomu, že se jedná o dlouhodobý proces, můžeme výsledky jeho modernizace posoudit až za několik let.

Seznam použitých zdrojů a literatury

Tištěné zdroje

Anticharta. Praha: Společnost pro Revolver Revue, 2002. Revolver Revue. ISBN 80-903-0610-1.

BRABEC, Jan et al. *Dějiny českého divadla/IV*. Praha: Československá akademie věd, 1983.

CÍSAŘ, Jan. *Česká divadelní tradice: mýtus, nebo živá skutečnost?*. Praha: KANT, 2011. Disk (Akademie múzických umění v Praze). ISBN 978-80-7437-051-9.

ČERNÝ, František. *Divadlo v bariérách normalizace (1968-1989): vzpomínky*. V Praze: Divadelní ústav, 2008. ISBN 978-80-7008-215-7.

DIESTLER, Radek a Jana JÚZLOVÁ. *České dějiny v kostce*. Praha: Knižní klub, 2014. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-4638-3.

HOLÝ, Ladislav. *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Vyd. 2. Překlad Zdeněk Uherek. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-018-6.

KONEČNÁ, Hana, Zdeňka BENEŠOVÁ, Ljuba KLOSOVÁ, Zina TROCHOVÁ a Jindřich ČERNÝ. *Čtení o Národním divadle: útržky dějin a osudů*. Praha: Odeon. ISBN 01-075-83.13/33.

KOTÁSEK, Jiří (ed.). *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

KRATOCHVÍL, Miloš V. *Národ sobě*. Praha: Práce, 1983. ISBN 24-051-83.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Tvorba školního vzdělávacího programu krok za krokem - s pedagogickým sborem*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4063-7.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

TUREČEK, Dalibor. *Česká literatura národního obrození*. České Budějovice: Pedagogická fakulta JU, 1993. ISBN 80-7040-059-5.

Elektronické zdroje

Anticharta. *Ústav pro studium totalitních režimů: Antologie ideologických textů* [online]. 2008 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/anticharta>

BURIAN, Jarka. *Modern czech theatre: reflector and conscience of a nation*. Iowa City: University of Iowa Press, c2000. Studies in theatre history & culture. ISBN 0-87745-722-0.

FÍŠER, Petr. Hermanova zlatá kaplička - největší ministrovo nepochopení. *Hospodářské noviny IHNED.cz* [online]. Economia, a.s., ©1996-2016 [cit. 2016-06-20]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <http://art.ihned.cz/c1-63453760-hermanova-zlata-kaplicka-nejvetsi-ministrovo-nepochopeni>

Historie - Národní divadlo. *Národní divadlo Praha* [online]. 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/hudebni-divadlo-karlin/historie>

Historie Nové scény – Národní divadlo. *Národní divadlo Praha* [online]. 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/nova-scena/historie>

Historie Státní opery – Národní divadlo. *Národní divadlo Praha* [online]. 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/statni-opera/historie>

Historie Stavovského divadla – Národní divadlo. *Národní divadlo Praha* [online]. 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/stavovske-divadlo/historie>

HORSKÁ, Viola. Ke koncepci vzdělávacího obsahu Výchovy k občanství. *Metodický portál: Články* [online]. 16. 09. 2005, [cit. 2016-05-12]. ISSN 1802-4785. Dostupný z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/285/KE-KONCEPCI-VZDELAVACIHO-OBSAHU-VYCHOVY-K-OBCANSTVI.html>

JEŘÁBEK, Jaroslav. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání* [online]. Dotisk prvního vydání. V Praze: VÚP, 2006 [cit. 2016-05-24]. ISBN 80-870-0003-X. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/188>

Národní divadlo- o nás. *Národní divadlo Praha* [online]. 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/cs/o-nas>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2016. 126 s. [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Základní škola Kaplice, Fantova 446* [online]. 2013 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.fantovka.cz/stranka-dokumenty-skoly-ke-stazeni-17>

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání: Škola pro život. *Základní škola a základní umělecká škola, Bezdrevská 3, České Budějovice* [online]. 2013 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.zsvltava.cz/data/dokumenty/SVP/svp-zs-bezdrevska.pdf>

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání: Škola pro život. *Základní škola Velešín, okres Český Krumlov* [online]. 2013 [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://files.zsvelesin.webnode.cz/200000008-0e4290f3be/%C5%A0VP.pdf>

ŠPINAR, Daniel. Nová krev činohry Národního divadla: Tisková zpráva. In: *Blog činohry Národního divadla* [online]. 2011 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.narodni-divadlo.cz/uploads/assets/nova-krev-tz.pdf>

TOMEŠ, Josef. JAKÉ TO BYLO JARO! NADĚJE KVĚTNA 1918. *Akademický bulletin: Oficiální časopis Akademie věd ČR* [online]. 2008(5) [cit. 2016-06-01]. Dostupné z: <http://abicko.avcr.cz/2008/5/03/jake-to-bylo-jaro-nadeje-kvetna-1918.html>

Zakonyprolidi.cz. *Předpis č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. [online]. AION CS 2010 -2016. [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>

Seznam příloh

1. Prázdný dotazník

Ahoj,

jmenuji se Petra Hlaváčková a jsem studentkou posledního ročníku pedagogické fakulty. Tento dotazník se týká tématu Národního divadla. Dotazník je anonymní, proto se nikam nepodepisujte. Prosím vás o co největší upřímnost při jeho vyplňování.

Jsem: dívka **chlapec** (označte prosím křížkem)

Můj věk:.....

Ročník:.....

Datum vyplnění: (den, měsíc, rok).....

Dále se, prosím, věnuj samotnému dotazníku. Postup při vyplňování dotazníku je jednoduchý. Zakroužkuj vždy jednu odpověď. Tam, kde je potřeba napsat odpověď vlastními slovy, piš na vymezené místo.

Děkuji ti za tvůj čas a za vyplnění dotazníku

Petra Hlaváčková

1. Chodí tvoji rodiče do divadla?

- Ano
- Ne

2. Jak často chodíš do divadla ty (přibližně)?

- Jednou za rok
- Jednou za půl roku
- Jednou měsíčně
- Nechodím vůbec do divadla

3. Byl/a jsi někdy v Národním divadle?

- Ano
- Ne

Pokud ano, napiš s kým (s rodiči, se školou a podobně).....

Pokud ne, chtěl by ses do něj někdy podívat? Ano Ne

4. Učili jste se o Národním divadle?

- Ano
- Ne

5. V případě, že ano, napiš v jakých předmětech a v jaké třídě?

.....

.....

6. Slyšel jsi někdy o Národním divadle i mimo školu?

- Ano
- Ne

Pokud ano, napiš kde nebo od koho:

7. Napiš cokoliv, co se ti vybaví, když se řekne Národní divadlo?

.....

.....

8. Myslíš si, že Národní divadlo patří mezi symboly České Republiky?

- Ano
- Ne
- Nevím

9. Patří podle tebe Národní divadlo mezi významné české památky?

- Ano
- Ne

10. Slyšel/a jsi někdy heslo „Národ sobě“?

- Ano
- Ne

Jestli ano, napiš, co si myslíš, že znamená: